

Gyllegate: 'Sektorforskere' sat under pres

"I Gyllegate var AUs sektorforskning under stort pres, og forskningen blev misbrugt. Den sag afslører, at der er stor diskrepans mellem universitets idealer og så 'myndighedsrådgivningens' politiserede betingelser", siger **professor-emeritus Heine Andersen**.

"AUs menige 'sektorforskere' – hvis personlige faglige integritet, der ikke er grund til at sætte spørgsmålstejn ved – har været sat i en utaknemmelig situation, for de er i klemme på en systemfejl, når de tvinges til at forhandle deres forskning med lobbyister og ministerielle embedsmænd".

Sociologiprofessoren er ekspert i forskningsetik og er netop nu i gang med et projekt, der handler om forskningsfrihedens aktuelle rammer i Danmark. Han kalder Gyllegate for en kontroversiel og sjældent velbelyst sag med forskere som part. Det gør den velegnet som case-studie på 'sektorforskningens' rolle og position.

GYLLEGATE med store gråzoner for forskerne

Aktindsigt afslører, at forskerne blev presede af minister og embedsmænd (se foto).

Op professoren er meget kritisk over for forskernes stilling i Gyllegate: "Selv om AUs ledelse muligvis vil afvise det, er det fuldstændig klart for mig, at 'sektorforskere' har været under pres, og at deres autoritet blev misbrugt. Først og fremmest svækkes troværdigheden ved, at forskerne har været underlagt tavshedsbestemmelser og har fraskrevet sig rettigheder til at udtale sig og publicere under selve forskningsprocessen og i den efterfølgende politiske proces", siger han.

Før fusionerne i 2007 blev sektorforskningen ofte mistænkt for at

lave politiseret 'bestillingsforskning' for ministerier og styrelser: "Ud fra hvad der er kommet frem om Gyllegate, kan det ikke konkluderes, at AUs forskere har ladet sig presse til at lave 'bestillingsforskning', dvs. at lade sig presse til at lave politisk bekvemme data. Men der er mistænkelige gråzoner i forskernes deltagelse i Gyllegate, som der ideelt set ikke burde være i 'forskningsbaseret myndighedsbetjening' fra universitetet".

Eftersyn af roller, procedurer og standarder?

"Den konkrete sag afslører alvorlige systemproblemer – konfliktflader, som formentlig kun er toppen af et isbjerg i relationen mellem ministerier og 'sektorforskning' i kontroversielle sager. Gyllegate afslører nogle meget vanskelige arbejdsvilkår for de involverede 'sektorforskere'. De kommer under pres og ud i urimelige dilemmaer, som der ikke er procedurer til at håndtere".

Heine Andersen mener, at Gyllesagen må føre til en større selvransagelse i systemerne med myndighedsbetjening:

"Siden fusionerne i 2007 har der ikke været særlig fokus på de iboende konfliktpotentialer. Ledelserne har håbet, at det løste sig selv. Men både i den uafhængige forsknings og i demokratiets interesse bør Gyllegate være anledning til, at forskningsbaseret myndighedsbetjening gennemgår et tilbundsående eftersyn for at få afklaret roller, procedurer og standarder, der sikrer uafhængighed, åbenhed og kvalitet i forskningen".

SE TEMA SIDE 18-23:
Sektorforskere i Gyllegate

Fyret

To af de fyrede vip'ere på KU fortæller, hvordan det opleves...

6

Struensee-kataloget

RUCs ledelse fik lavet en brutal analyse af økonomi og struktur, som nu bruges af ledelsen i en sparetid. Og kataloget vil måske inspirere andre ledelser

10

Den lyttende topleder

FORSKERforum har sjældent positive historier. Så her er portrættet af en rektor, som får ros af de ansatte. Hvorfor? PORTRÆT

12

ANALYSE

Myndighedsbetjening på uni' med Gyllegate som case

18-24

AUs dilemmaer i 8 punkter

Professor Heine Andersen har nærstuderet Gyllegate og kognit problemerne ned i 8 punkter

20

Stjernekirurg i skandale

SVERIGE: Karolinskas ledelse ansatte forskningsstjerne og arrogant afvisninger. Men stjernen fuskede, og har nu taget Rektor og flere andre med i faldet

28

Politisk forskning er dårlig, al god forskning er politisk

Vi ønsker Ulla Tørnæs tillykke med udnævnelsen til ny minister for uddannelse og forskning. Opmærksomhed må tilrådes. De sidste tre ministre har siddet på området i stadig kortere tid fra næsten 1000 dage over godt 500 dage til Esbens ca. 250 dage. Det bliver da spændende at se, hvem der er minister midt i juli. Så velkommen tilbage til Danmark, men safe-play vil være at fremleje den sydlige bolig.

På forstedagen var udmeldingen fra Ulla Tørnæs, at hun overfor industriens udtrykte mangel på arbejdskraft ville 'justere og tune uddannelsesinstitutionerne til at kunne levere' overfor 'et match mellem udbud og efterspørgsel' (1. marts i Børsen). I disse tider kan den slags udmeldinger nærmest blive positivt modtaget på universiteterne. Frygten for noget værre i forbindelse med første dialogmøde om taxameter har fået institutionerne til nærmest at bifalde den politiske dimensionering af optagelsestallene på uddannelserne.

Også på forskningsområdet står initiativer klar til overtagelse. I denne omgang skal ikke kommenteres regeringens rundbarbering af forskningsmidler, men det nye FORSK2025-program (se også ForskerForum 292). De inviterede bidragydere findes oplistet på programets hjemmeside. 'Bæredygtigt Landbrug' mangler vist i oversigten.

Udgangspunktet er den af ministeriet bestilte OECD-rapport 'om de megatrends og nye teknologier, der vil forme fremtidens forskningsbehov'. Ligesom for uddannelserne antages det, at fremtidens behov kan aflæses og opfyldes, og interessenterne opfordres til at udarbejde indspil til forskningstemaer. Ministeriet angiver at 'rapporten skal på ingen måde være styrende for interessenternes

indspil, men skal alene fungere som inspiration'. 'Food for thought'.

Det er ikke økonomisk vækst og arbejdspladser i Danmark, som OECD har for øje. Rapportens megatrends omfatter overordnede politiske punkter som voksende befolkninger, migration, vand, energi, geopolitik, digitalisering, sundhed og formuer. Disse trends er ikke overraskende nye, men det er udmærket at få de verdensomspændende data samlet præsenteret. Rapporten indeholder også lidt lokalt syn, fx at OECD-landenes befolkning ville toppe i 2035 uden indvandring, at verdensøkonomien bevæger sig mod øst og syd, og at halvdelen af jobbene har høj risiko for at blive automatiserede i løbet af de næste 20 år.

“ Der er god grund til at være kritisk, når såkaldte praktiske forhold presses ned over forskning og universiteter.

Ja, der er problemer og udfordringer at tage fat på. Og det er stærkt politisk. Anden del af rapporten går ind i teknologiske trends som Big Data, Internet of Things, syntetisk biologi, nano-materialer og energilagring. Det fremstilles implicit at teknologierne kan være værktøjerne som skal klare uhensigtsmæssighederne i de først fremstillede trends. Tredje del af rapporten angår trends i forskningssystemerne. For mig er det igen med en implicit forståelse at forskningen skal sammentænke rapportens tidligere to dele. Det er vel den sammentænkning der ønskes som indspil til FORSK2025.

Men rapporten giver faktisk plads til mere 'food for thought'. Det skrives: *'there is a threat that citizen- and challenge-driven scientific agendas may focus on more immediate and applied outcomes to the detriment of longer-term blue-skies research. Fundamental research is by its nature unpredictable and a too-risky endeavour for market interests. To ensure future opportunities are not to be missed, fundamental research that is disconnected from current challenges will need to be preserved.'*

Rapportens indsigt omkring fremtidens muligheder bør ikke bare være inspirerende for ministeren, men styrende! Fremtidssikringen kommer gennem fri forskning og grundforskning. Yderligere stiller rapporten sig sandelig også kritisk overfor forskningssystemets evalueringer og taler om forskningssystemet som 'a source of critical tension' idet 'Current research assessment systems are losing relevance. Despite this, bibliometrics indicators are increasingly used.'

Der er god grund til at være kritisk, når såkaldte praktiske forhold presses ned over forskning og universiteter. Ved indfusioeringen af sektorforskningen på universiteterne var flere kritiske. Jørgen Grønnegaard (AU) introducerede billedet om sektorforskningen som en trojansk hest overfor universiteternes forskning (FORSKERforum 222, marts 2009). Den seneste tids afsløringer af ministeriets pres mod forskere for at levere det ønskede har vist at kritikken var velanbragt. Lad nu de smågruppede kortsigtede politiske interesser ligge. Lad i stedet FORSK2025 være politisk på den gode måde ved at holde fokus på de store og lange linjer for fri forskning og grundforskning til glæde for hele befolkningen og hele befolkninger.

Elite-eksperter: Drop SU på kandidaten

- og brug pengene direkte på uddannelse i stedet for, foreslog såkaldt ekspertgruppe. Dårligt og naivt forslag, siger Djøf

Det fik stor pressedækning, da et ekspertpanel på en konference med deltagelse af en udvalgt eliteskare med minister Ulla Tørnæs i spidsen offentliggjorde et drastisk forslag til reform af SU-systemet: Drop SU på kandidaten, og lav det om til rentefrit lån.

Det vil gøre kandidatgraden til et aktivt tilvalg frem for en selvfølge for de tusindvis af studerende på landets universiteter: "SU-systemet giver ikke tilstrækkelige incitamenter til, at de studerende går efter en eller anden form for beskæftigelse", sagde økonomen Carsten Koch, der har været formand for ekspertgruppen, som var udpeget og finansieret af kapitalfonden Axcel. Men i gruppen var også Jørgen Søndergaard, kendt som formand for kontroversielle Kvalitetsudvalget, som foreslog bachelortrinnene som afstigning for to tredjedele af alle uni-studerende. Hans holdning til SU-reform var derfor ingen overraskelse, for en reform vil sætte en (økonomisk) bom op mellem bachelor og kandidattrinnet...

Det var heller ingen overraskelse, at eksperternes anbefaling blev mødt af sympati i politiske kredse. Og den nye uddannelsesminister Ulla Tørnæs tog ikke afstand fra det, og det er en indirekte støtte i den verden.

Arbejdsgivere for – fagforeninger imod

Ikke overraskende bakker arbejdsgiverne i DI op om forslaget. Her kalder man det underligt, at de studerende får SU-lænegere, end studierne tager: "Det er oplagt at give de unge et incitament til at gøre sig hurtigere færdige, og det kan det her være med til. Det handler i høj grad om det signal, vi sender, og der er altså noget, der ikke hænger sammen, når vi giver SU i seks år til studier, der tager fem år", siger underdirektør Charlotte Rønhof (Ritzau).

Men fra fagforeningen Djøf – som også har mange studentermedlemmer – er man uenig, både ud fra sociale og studiemæssige hensyn: "Det vil betyde gældsættelse og skabe større ulighed, hvis SU'en bliver fjernet for de studerende fra det sidste år på kandidaten. Så skal de studerende til at overveje, om de overhovedet har råd til at tage en uddannelse. Det vil skabe ulighed, for unge fra ikke-velstillede hjem vil overveje, om de vil stifte gæld ved

“ SU-stramninger risikerer at føre til endnu mere stressede studerende og endnu mere stressede studiemiljøer, som både studerende og lærere vil få at mærke
Wenche Marit Quist, Djøf

at tage en uddannelse", siger **forsknings- og uddannelsespolitisk chef Wenche Marit Quist**.

Djøf: Mere stressede studiemiljøer

Hun mener, at SU-debatten er baseret på myter om at være alt for dyr, og at det bare er cafe penge, der bruges på fjumreår osv. Et faktatjek – og en djøf-undersøgelse – har imidlertid vist, at de studerende får 5.941 kr. om måneden – før skat og 96-102 pct. af pengene bruges på husleje. Øvrige leveomkostninger finansieres af studiejob, og en tredjedel af de studerende gældsætter sig allerede i dag.

Heller ikke Akademikerne – paraplyorganisationen for fagforeninger – ser positivt på SU-forslaget, for en analyse herfra påpegede i efteråret, at de studerendes studiejobberi er en usikker faktor i studiefremdrifts-reformen. Så for at undgå låntagning på kandidat-trinnet kan flere holde sig til studiejobberi – og medfølgende studieforsinkelse.

Wenche Qvist: "De studerende er i forvejen under stort pres, de presses igennem til at gøre sig hurtigt færdige uden for meget studiejob, samtidig med at arbejdsgiverne gerne vil have kandidater med erfaring fra studiejobs! SU-stramninger risikerer at føre til endnu mere stressede studerende og endnu mere stressede studiemiljøer, som både studerende og lærere vil få at mærke".

Djøf: Naiv med tilbageførsel

Eksperternes begrundelse for at skære i SU'en lyder, at det kan styrke de studerendes motivation, samtidig med at de sparede millioner kan overføres til selve uddannelserne. Det er lokkemad til sultne uni-ledelser.

Men Wenche Marit Qvist undrer sig over, hvorfor der skal være en diskussion om SU'en nu, for uni'erne har lige været igennem fremdriftsreform og uddannelsesbesparelser, alt imens flere studerende kommer hurtigere igennem studierne.

"SU-forslaget flytter opmærksomheden fra uddannelsernes hovedproblem: underfinansieringen, som ikke vil blive afhjulpet ved at spare på SU'en til institutionerne", konstaterer hun, for det er naivt at tro på, at SU-besparelser kommer til at kompensere for det hul, som regeringens besparelser har skabt:

"Det kan lyde lokkende, men vis mig den politiker, der vil udstede en garanti for, at de penge aldrig forsvinder igen. I tider med grønthøster og omprioreringsbidrag er det vanskeligt at tro, at en SU-reform og besparelse fremover vil være øremærket til sektoren".

Djøf: Uddannelse giver samfundsgevinst

En anden anbefaling lød, at færre skal tage en kandidatuddannelse, og at der skal være en hårdere styring med, hvilke uddannelser de unge vælger. I dag tager 28 procent af en ungdomsårgang en lang videregående uddannelse, men det tal skal ifølge ekspertpanelet ned på 20 procent, hvis outputtet skal matche efterspørgslen på arbejdsmarkedet.

I Djøf savner man mere grundlæggende analyser fra eksperterne: "Det er rigtigt, at ledigheden er for høj for unge dimittender, men den generelle ledighed for akademikere er slet ikke høj, når det ses på længere sigt", siger uddannelseschefen.

"Der ses helt bort fra, at alle undersøgelser viser, at uddannelse giver en stor samfundsmæssig gevinst. Private virksomheder har stor gevinst ved at ansætte akademikere. Analyser fortæller således, at SU-udgiften og uddannelsesudgifter på en (samf'-)kandidatstuderende i to år er tjent ind på 11 måneders ansættelse i erhvervslivet, fordi det medfører øget produktivitet. Til gengæld er det en mindre god forretning for virksomhederne og samfundet, hvis færre studerende vælger at tage den fulde kandidatgrad".

jø

SE NÆSTE SIDE: Elite-eksperter

Elite-eksperter i SU udpeget af mangemillionærer

Det fik stor pressedækning, da et ekspertpanel på en konference med deltagelse af en udvalgt eliteskare med minister Ulla Tørnæs i spidsen offentliggjorde et drastisk forslag til reform af SU-systemet: Drop SU på kandidaten og lav det om til rentefrit lån.

Eksperternes begrundelse for at skære i SU'en lyder, at det kan styrke de studerendes motivation, samtidig med at de sparede millioner kan overføres til selve uddannelserne. Det er lokkemad til sultne uni-ledelser.

Bag SU-forslaget stod et Advisory Board bestående af ”en række fremtrædende eksperter” bl.a.:

Jørgen Søndergaard, der var formand for det kontroversielle Kvalitetsudvalget, samt DEA-direktør **Stina Vrang Elias**, hvis DEA-tænketank har bidraget til ekspertudvalgets analyse.

De håndplukkede eksperter er elitepersoner, og der var ingen studerende, uddannelseseksperter eller uni-personer i panelet, som er domineret af økonomer (ligesom Produktivitetskommissionen og Kvalitetsudvalget m.m.).

Jørgen Søndergaards rolle og tilgang i Kvalitetsudvalget er kendt, for her foreslog han bachelortrinnet som afstigning for to tredjedele af de studerende. Onde tunger vil hævde, at Søndergaards dagsordener med SU-forslaget nu får sine forslag ind ad bagdøren, for SU-forslaget handler indirekte om at lave en bom, der gør bachelortrinnet til afstigningstrin.

Rigmænd bag SU-forslag

Den private fond Axcel's bestyrelse – som har håndplukket elite-eksperterne og betalt for udredningen – tilhører pengemagtens superelite. Deres børn behøver ingen SU:

- Formand Christian Frigast fra Axcel, som er mangemillionær på bl.a. Pandora.
 - Eks-direktør i Danske Bank og Novo Eivind Kolding Nielsen er kendt som kongen af gyldne håndtryk efter at have hentet 43 mio. kr. på fyringer på bare tre år.
 - Eks-bankdirektør og nuværende bestyrelsesformand i DSB Peter Schütze lider heller ingen nød.
- Ingen af dem har dog særligt kendskab til uddannelsesmarkedet.

Esbens tobens-skizofreni

Hvis nogle havde troet, at der ville komme mere ’dannelse’ og respekt for forskningen og for miljødata ind i Landbrugsministeriet efter Eva Kjer Hansen, da ph.d. Esben Lunde Larsen overtog posten, kan de godt tro om igen.

Han startede sin ministerkarriere med at nægte at forholde sig til de manipulerede miljø-beregninger, som forgængerer faldt på. Og det blev hurtigt afsløret, at han - ligesom Eva Kjer - har et nært forhold til den rabiante landbrugslobby **Bæredygtigt Landbrug**, som mener, at kvælstof-forurening kommer fra Østersøens floder og ikke fra dansk landbrug. Da FORSKERforum – som har haft et meget anstrengt forhold til Esben Lunde - spurgte ham, om han tror mest på lobbyisterne teori eller på videnskabens kvælstof-forskere, nægtede han at svare...

Men han fortsatte med at fremsætte skizofrene tobens-udmeldinger. Som uni-minister ville han programmatisk have ’mere dannelse’ ind i uddannelserne, men som minister tog han ikke et eneste praktisk initiativ, som fremmede dannelsen. Tværtimod skar han ned, og det betyder alt andet lige mindre plads til dannelse...

Først opgør med de kornfede – nu med miljøtyranni

Samme tobens-skizofreni fortsatte han på miljøområdet: ”Jeg har altid været miljøforkæmper”, men det viste sig at dække over, at han er miljø-forkæmper på landbrugets – og ikke på miljøforskernes - præmisser. Og ligesom han håned uddannelser for at være ”kornfede”, gik han til angreb på ”miljøtyranniet”, på politisk korrekte holdninger og fordomme om, at landmænd er miljø-svin:

”I årevis har landbruget været underlagt en negativ dagsorden båret af

politiserende miljøaktivister. Den tid er ovre nu, hvilket mange forskere heldigvis bakker op om. Vi er en regering, der kæmper for såvel landbrug som miljø” (facebook).

Danmarks Naturfredningsforening er ”rejsende i overgreb på befolkningen, når de påklager den ene sag efter den anden, som har været gennem det kommunale system”, sagde han med henvisning til, at Venstre vil ophæve centrale retningslinier og overlade til det kommunale selvstyre at fastlægge miljø- og randzone-politik.

Kulturkamp: Dem mod os

Og så blæste han ellers til kulturkamp, dem mod os, skrankepaverne bag skrivebordene mod bønderne, Jylland mod københavnernes:

”Det er lidt tankevækkende, hvordan københavnernet råber højest om, hvordan livet skal være for os, der kommer fra og bor i landdistrikterne ... Gad vide, hvad københavnernet ville sige, hvis en landbevægelse begyndte at råbe op om, at københavnernes med al deres trafikforurening ødelægger vore historiske bygninger i hovedstaden, hvorfor trafikken i København skulle ned til et absolut minimum ...?” (facebook).

Man kan kalde Esben Lundes tone for enten friskfyrs-agtig eller dumsmart. Uanset hvad, så landede han shitstorm, da han udsatte Radikales miljøordfører Ida Auken for et uskont personangreb, tilmed med undertoner af at håne afdøde miljøminister Svend Auken – den største hadefigur hos de rabiante i landbruget.

Shitstormen betød, at Esben Lunde måtte beklage tonen. Og det var bemærkelsesværdigt, for han er som bekendt meget fast i troen – tvivlens nådegave er ikke hans gebet - så undskyldninger herfra er meget, meget sjældne.

Misundelig?

- så skulle du nok have valgt et andet fag. Enkelte

professorer bijobber til 1-2 mio. ekstra

Professorlønnen ligger i spillerummet mellem 700.000 og 1.000.000 mio. kr., alt efter fagområde. Men nogle kan supplere med et givtigt bijob, især hvis ens fag er økonomi, finans, revision eller management. Det viser en liste over top-scørere på bijobberi, som BERLINGSKE har lavet.

Her er det en relativt ukendt CBS-professor **Thomas Plenborg**, der er top-scører. Han – der er ekspert i regnskab og revision – har 3 bestyrelsesposter (bl.a. SAXO-bank og DSV) oveni sit professorjob, og de indbringer tilsammen 2,2 mio. oveni professorjobbet.

Som nr. to kommer **nano-professor Flemming Besenbacher**. På posterne som hhv. formand for Carlsberg Bryggeriet og Carlsberg Fondet henter han 2,4 mio. kr. årligt på sit bijob. Men han oplyser til BERLINGSKE, at AU fradrager i hans professorløn, fordi han ikke længere underviser og har trukket sig fra alle administrative opgaver, inklusive som center-direktør. Han er heller ikke længere vejleder for studerende. Så hvad Besenbacher faktisk laver på AU for sin professortitel – og om han stadig er på lønningslisten – er uklart.

Hæver professorlønnen – og opfylder deres forpligtelser

Økonomiprofessor Nina Smith bijobber for 1,6 mio. årligt ved siden af

professorjobbet, fx på Carlsberg og i Nykredit. Og hun er i hvert fald kommet på arbejde i det ene af dem, nemlig som næstformand i Nykredit, som netop nu er ude i en shitstorm som følge af debat om bidragssatser. Nina Smidt forklarer dog, at hendes bijobberi ikke går ud over jobbet som underviser og forsker på AU, for hun klarer det hele ved stor selvdisciplin og hårdt arbejde.

Som nr. 4 har BERLINGSKE **ledelsesprofessor Majken Schultz** fra CBS. Hun bijobber for 1 mio. ud over professorjobbet. Også hun forsvaret bijobberiet, fordi det giver hende inspiration fra den virkelige verden. Og afvikling af sit professorjob på CBS har hun ingen etiske problemer med: ”Jeg er jo også ganske flittig som professor, og jeg har aldrig aflyst undervisning på grund af bestyrelsesarbejde”.

(BERLINGSKE 16. marts 2016).

Thomas Plenborg

RUC sparer 80 stillinger

For tredje gang på godt et år meldte RUC nu sparerunde ud, og da potentialet for frivillige fratrædelser er opbrugt i de tidligere runder, kan det ramme hårdt i form af massefyringer. Der skal spares 110 mio. inden 2019, og det betyder, at 80 stillinger nedlægges – 50 administrative og 30 vip-stillinger.

Det blev besluttet på bestyrelsesmøde d. 16. marts. Nedskæringerne skyldes regeringens generelle nedskæringer og svigtende STÅ-indtægter fra de studerende. Som beslutningsgrundlag har RUC-ledelsen brugt et rationaliseringskatalog fra **konsulentfirmaet Struensee & Co.** som gennemgås på denne side.

Se næste side og s. 10.

Esbens plagiater

Det forventes, at KUs Praksisudvalget afleverer sin afgørelse om grovhedsgraden i Esben Lundes plagiater i ugen efter påske.

Så er der gået 21 uger, siden FORSKERforum snuppede uni-minister Esben Lunde Larsen i fusk med sit cv. I cv'et stod, at han havde studeret på KU-teologi, men i virkeligheden gik han på en norsk bibelskole (afsløret 4. nov. 2015).

Og der er gået 18 uger, siden han blev snuppet i forskellige former for plagiat i sin ph.d. Det førte til, at han selvanmeldte sig selv til KU, for dermed kunne han afvise nysgerrige journalister med, at han ikke vil udtale sig, fordi sagen er ved at blive undersøgt, og at han med sindsro ser frem til en afgørelse (selvanmeldelsen skete 24. nov. 2015).

jø

FORSKERforum beklager

FORSKERforum fik læserklager over mange stavfejl i det sidste nummers centrale artikler om Gyllegate (især siderne 15-17). FORSKERforum skal beklage, at der ikke blev læst korrektur på enkelte artikler, og at der derfor var mange fejl, som hæmmede læsningen.

Forklaringen er, at FORSKERforum ofte står i et tidspres dilemma mellem at være top-aktuelle og at have det formæssige på plads. I det aktuelle tilfælde var presset ekstra stort, fordi aktindsigt først indløb dagen før deadline, hvorfor der ikke var tid til at læse korrektur på artiklerne.

Samtidig er ressourcerne begrænsede. Bladet FORSKERforum og hjemmesiden forskerforum.dk produceres af halvanden journalist.

– Red.

Fyret til et liv uden for KU

Pludselig går det op for en, hvor mange gratis timer en uni-lærer lægger på arbejdspladsen og hvordan arbejde og fritid er flydt sammen

Lektor XX blev fyret, og det har ikke været en god oplevelse, så XX foretrækker at være anonym af hensyn til sin sidste tid på KU.

Han kom som en overraskelse – i hvert fald, hvis han selv skal vurdere den værdi, han bidrager med til instituttet. Men omvendt følte han såmænd ikke, at han sad sikrere i sadlen end de øvrige kolleger.

Fyringen har været anledning til at samle op på erfaringerne fra mere end tyve år på KU – herunder 10 som lektor. Han husker det som, at han har haft næsen dybt begravet i de sit specialiserede forskningsspor.

Evaluering: Ingen grænser mellem arbejde og fritid

Nu har han som afskediget en seks måneders opsigelsesperiode, hvor han i princippet skal fortsætte sit arbejde som hidtil. Men motivationen til at lægge den ekstra indsats på en arbejdsplads, hvor han ikke får lov at blive, er ikke den samme.

”Vi er en del, der normalt lægger en del ekstra timer oven i den almindelige arbejdstid. Der er tale om en masse mennesker, der har gjort en stor frivillig indsats, som nu bliver fyret. Og så er der ærlig talt ikke de helt store argumenter for at yde en ekstra indsats. Men for mig har det egentlig været meget sundt at overveje, hvordan jeg bruger min tid – næsten afstressende, uden jeg dog vil anbefale folk at lade sig fyre,” fortæller han.

Men han oplever også, at han nu er tvunget til at se udad og fremad. Han er tvunget til at se på sig selv, sine kompetencer og arbejde i et nyt perspektiv. Og det kan godt være en øjenåbner:

”Når man begynder at orientere sig mod den verden uden for universitetet, bliver man opmærksom på, at der på mange andre arbejdspladser er noget mere styr på, hvad man egentlig skal laves og ikke lave. På KU er der guidelines for de arbejdsopgaver, som skal varetages, men stort set ingen forskel på arbejde og fritid, siger han.

”Nu tænker jeg meget på, at jeg skal bruge mine timer fornuftigt. Så når de

“

Der er tale om en masse mennesker, der har gjort en stor frivillig indsats, som nu bliver fyret. Og så er der ærlig talt ikke de helt store argumenter for at yde en ekstra indsats

Anonym

studerende kommer, og vil have mig til noget, er jeg nødt til at tænke: ok, skal jeg bruge den halve time på dig, eller skal jeg bruge den på at gøre min egen situation bedre i forhold til mit fortsatte arbejdsliv,” fortæller han.

’En KU-lektor har altså mange kompetencer

Som forsker har Ole Nielsen været vant til at dykke ned i videnskabelige nicher – jo dybere, jo bedre. Nu skal fokus imidlertid justeres helt anderledes. Alt står i princippet åbent.

”Når jeg kigger på listen over de kompetencer, jeg har som forsker, er det trods alt ikke småting. Jeg er jo vant til fra forskningen at udvikle nye måder at gøre tingene på. Om det er undersøgelsesteknikker eller analyser, så skal jeg selv finde frem til redskabet, der kan bringe mig nærmere svaret. Selvfølgelig er det trist at blive fyret, men det er ikke kompetencer, der mangler hos en KU-forsker”, mener lektoren, der blandt andet har haft samtaler med en karrierevejleder.

Afskedigelsesbrev: Ikke utilfredshed

”Nu skal jeg igennem listen over alt det, jeg kan, og finde frem til hvilke opgaver, jeg finder glæde ved. Det er faktisk meget sjovt at arbejde med den proces”.

I afskedigelsesbrevet hed det standardmæssigt, at udvælgelsen ikke handlede om utilfredshed med hans indsats, men udelukkende kravet om besparelser. De underliggende kriterier, som institutlederen har truffet sine valg ud fra, blæser i vinden. Og det er derfor også svært for

Ole Nielsen at se tilbage og vurdere, om han kunne have gjort noget, der havde trukket ham fri af fyringsrunden.

”Set i bakspejlet kunne man overveje, om jeg skulle have gjort noget i anderledes i mit arbejdsfokus – måske kunne jeg have gjort mit arbejde mere synlig overfor ledelsen. Men om det kunne have ændret noget ... det tror jeg ikke.”

lah

FORSKERforum kender XXs identitet

KU-procedure

Der er ikke blevet givet ved dørene i de parts-høringer og forhandlinger, de fyrede VIP'er på KU har været igennem. Det siger konsulent i DM Lise Ryberg Hoffmann, som har bistået ved en række af fyringssagerne. Hun kender kun til et enkelt tilfælde, hvor fyringen er blevet trukket tilbage. I det tilfælde var der tale om en undervisningskompetence, der reelt ikke kunne erstattes, fortæller hun.

Ellers har KU ikke vist modtagelighed over for indsigelser om, at der burde tages hensyn til særlige kompetencer og nøglefunktioner: ”Generelt har fyringerne båret præg af, at de har skåret virkelig dybt. Det er ikke bare de lavthængende frugter, det er virkelig store kapaciteter, der er røget - også professorer og lektorer, der har begået sig på højt niveau,” siger hun.

Fyret efterlyste begrundelse

Professor Thomas Højrup var overrasket over, at han blev prikket. Og det uden begrundelse, og det skaber utryghed i miljøet

”Jeg blev indkaldt formelt til et møde med institutlederen, der sad med en jurist ved sin side og ikke måtte gøre andet end henvise til de økonomiske dispositioner. Sådan er reglerne. Når fyringen skyldes institutionens økonomi, får en mand, man ellers har tillid til, som opgave at holde medarbejderne i uvidenhed,” fortæller den kendte etnolog Thomas Højrup, som til hans egen og omgivelsernes store overraskelse var blandt de fyrede i KUs store fyringsrunde.

Bagefter er han mest frustreret over en utilfredsstillende proces, især at han ikke har fået nogen begrundelse, hvorfor han blev udvalgt. Selv dårlige begrundelser havde været bedre end ingen-begrundelse og uvished.

”Lukketheden om begrundelser er utilfredsstillende både for dem, der bliver fyret, og dem, der bliver tilbage. For dem, der bliver tilbage, skaber det yderligere frygt, for du ved ikke, hvad du skal gøre, for at sikre dig. Skal du skaffe penge udefra? Skal du udvikle en ny teori? Så er

der kun en måde at skabe sikkerhed: være ledelsens bedste ven. Og det er gift for et videnskabeligt miljø”.

Ikke faglig begrundelse

Få – hvis nogen – af de mange personfyringer på KU har vakte så megen opsigt som fyringen af professor Thomas Højrup fra Saxo-Instituttet. Utallige røster og adskillige underskriftsindsamlinger protesterede og undrede sig over fyringen af Højrup, som til nu har været landets eneste fastansatte professor i etnologi, og som i øjeblikket er ansvarlig for et forskningsprojekt til 6 millioner kroner.

Højrup selv har også undret sig og søgte svar – bl.a. gennem at søge aktindsigt i, hvordan KU definerer og måler de kriterier for udvælgelse, som HSU har fastlagt: faglige kvalifikationer; opgavevaretagelse; personlige kvalifikationer.

Svaret, som blev givet i hans afskedigelsesbrev fra KU, var et ikke-svar, nemlig en konstatering af den lovbestemte informationspligt: ”Der skal også redegøres for de kriterier, der er fulgt ved afgørelsen af, hvilke medarbejdere, der afskediges. Der kræves ikke herudover en uddybning af vurderingen af den pågældende medarbejder i forhold til andre medarbejdere. Det følger af Højesterets dom i UfR 2007.537H.”

Ingen personlige fjender

I debatten gættes der flittigt på, hvad der i realiteten står bag udvælgelsen af Thomas Højrup, der i manges øjne boner højt ud på stort set alle parametre, man normalt vurderer universitetsforskere på.

Og i den gætteleg er Højrup selv på lige linje med alle andre. Et af buddene er, at der ligger personlige forhold eller alliancer bag.

”Men efter min vurdering har jeg ingen personlige udeståender. Jeg ser faktisk min institutleder som en god kammerat,” siger han.

En anden teori er, at der kan ligge en lønmæssig faktor i at fyre en dyr professor. Og at man i den forbindelse ser bort fra de eksterne bevillinger, Højrup skaffer hjem.

”Lukketheden om begrundelser er utilfredsstillende både for dem, der bliver fyret, og dem, der bliver tilbage

Thomas Højrup

”Min løn fylder jo på basisbevillingen, og hvis øvelsen går ud på at spare i lønbudgettet, kan det være, man som dekan bliver blind for, at der sidder 3 medarbejdere og er afhængige af midlerne i mit projekt,” siger Thomas Højrup.

Skjult motiv: Skal etnologi fusioneres?

En tredje overvejelse, han selv hælder mest til, bygger på en passus i hans afskedigelsesbrev, hvor det hedder, at ledelsen har valgt ”med henblik på at beholde den til de fremadrettede arbejdsopgavers løsning bedst kvalificerede medarbejdergruppe”.

”Så der må ligge en plan for ændrede arbejdsopgaver for etnologien, og den kender vi ikke. Så kan man spekulere – er det fusionsplaner? Og vil en projektorienteret ledelse have frie hænder til at styre, hvilke opgaver fag og forskere skal løse, så skal man skaffe sig af med en professor som mig, der ikke er bleg for at forsvare det formelle ansvar, min lærestol har for den videnskabelige udvikling og fastholdelse af etnologien som et selvstændigt fag.”

Det endelige afskedigelsesbrev blev sendt 16. marts. Hermed er det endeligt, at Højrup er tabt for KU og vice versa.

”Nu skal jeg passe godt på mit helbred, og så skal jeg ud og snakke med de universiteter i ind- og udland, der har tilkendegivet, at det kunne være interessant at få mig tilknyttet. Men jeg har til dato introduceret 32 studenterårgange til den etnologiske videnskab i København, så det er hverken muntert eller muligt at kappe alle bånd.”

FORSKERforum har været i kontakt med dekan Ulf Hedetoft, som ikke ønsker at kommentere sagen.

lah

en: NO MERCY

De forbedringer, der er blevet forhandlet hjem, er typisk at eksterne midler er konverteret til en midlertidig forlængelse af ansættelsen, og i nogle tilfælde er den fyrede blevet fritstillet.

”Der er ikke blevet givet mange fritstillinger til VIP’erne, fordi de skal have undervisningen til at gå op. Men mange vil heller ikke fritstilles. De har gang i projekter og ser deres resterende halve års virke som springbrættet til at få et nyt arbejde,” siger Lise Ryberg Hoffmann.

Ifølge den udmeldte plan – som der altså ikke er rokket meget ved – forsvinder 532 stillinger fra KU. 323 er fundet ved frivillige fratrædelser. Af de 209 fyringer sker flest på Science (82) og Health (72).

Lektor Per Dahl, den afgåede

Hvorfor blev du fællestillidsmand?

”Jeg havde været TR lokalt siden 2004 og haft et tæt samarbejde med tidligere fællestillidsmand på humaniora Erik Strange. Gennem ham kom jeg ind i centrale forhandlinger, så det lå lige for. Men det var også, fordi jeg havde lyst; ellers skal man ikke gøre det, for det er et tidskrævende job.

Hvad er fælles-TR's vigtigste opgave?

”Det allervigtigste for mig er, at man fastholder kontinuitet, så man når langsigtede mål. Et eksempel er aftaler for frikøb og tillæg til AC-tillidsfolk. Det tog nogle år, men det lykkedes, og det har skabt præcedens andre steder. Et andet eksempel er, at jeg i flere år har presset på for, at der arbejdes systematisk med kompetenceudvikling. Nu er der netop vedtaget et notat om, at der skal sættes penge af til det. Et tredje eksempel er klare aftaler om arbejdstid på humaniora.

Knytter der sig særlige udfordringer til at være fælles-TR på AU?

”AU's strukturændringer har givet mange udfordringer med at kritisere og evaluere forløbet for at få strukturerne til at falde på plads. Praktisk set har ændringerne betydet, at der i lange perioder og stadigvæk er dårlig kommunikation på grund af hjemmesider, der ikke fungerer godt nok, så man har savnet et kvalificeret kommunikations- og diskussionsforum.

Kan det være et ensomt job at være TR?

”Opbakningen fra medarbejderne oplever man mest i enkeltstager. Ellers er det i TR-kredsen, man mærker det, og da jeg fik DM's TR-pris i 2014, kan jeg næppe klage på det.

Hvordan ser du solidariteten internt på AU?

”Den er stor. Vi har godt samarbejde mellem VIP'er og TAP'er, men også mellem de forskellige fakulteter og administrationen. Der må man give rektor ros for, at selvom et område er i knibe, bliver der lavet solidariske ordninger. Men med de besparelser, vi står over for, får vi et voksende antal D-VIP'er, og det bliver en

udfordring både at holde dem organiserede og holde styr på deres ansættelsesvilkår.

Hvordan ser du solidariteten på tværs af universiteterne?

”Svært at sige noget om. Der er så mange ting, der foregår skjult i rektorernes forhandlinger med ministeriet. Men det er klart, at i den besparelsessituation, alle står i, svækkes solidariteten, og der kommer en kamp mellem store og små universiteter.

AU's store strukturreform under rektor Lauritz Holm-Nielsen – hvordan ser du på det i dag?

”Jeg tror, det var nødvendigt at få gennemført rationaliseringer i en administration, der var meget opsvulmet. Lauritz Holm-Nielsen havde sendt en masse (dyre) raketter op, og det var nødvendigt at se kritisk på det. Men ledelsen gør et sobert stykke arbejde. Ekspertgruppen, der skulle få strukturændringerne analyseret og justeret, har arbejdet rimelig fornuftigt, og indsatsen bliver nu fulgt op. Men AU er ikke i mål.

Hvad er forskellen på AU under Lauritz Holm-Nielsen og Brian Bech Nielsen?

”Jeg har egentlig ikke lyst til at sige så meget om det ud over, at Brian Bech Niensens ledelsesstil har været åben og dialog søgende, og at vi har haft et ualmindelig godt samarbejdsklima.

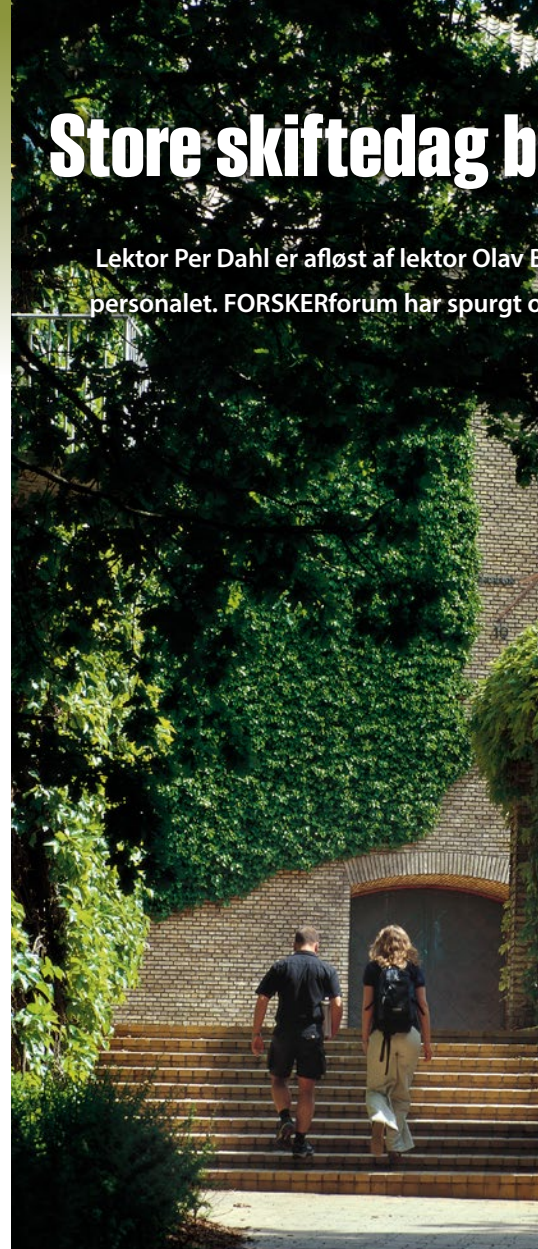
Hvad er TR- og B-sidens største udfordring i de kommende år?

”I forhold til, hvor mange kandidater der udklækkes, er medlemstilgangen til organisationerne simpelthen for ringe. Det har meget med internationaliseringen at gøre. Folk er på gennemtræk, kommer fra kulturer med ringe organiseringskultur og har svært ved at se, hvad de kan få ud af fagforeningerne. De lokale tillidsfolk har ikke ressourcer til at løfte den opgave, så der ligger en stor udfordring hos organisationerne.

Samtidig er det ikke så nemt at sikre TR-rekrutteringen. Presset på den enkelte VIP'er for at præstere stiger, og derfor kan

Store skiftedag b

Lektor Per Dahl er afløst af lektor Olav B personalet. FORSKERforum har spurgt o

et engagement i TR-funktionen være karrierehæmmende.

Hvad er ledelsens største udfordring i de kommende år?

”Grundlæggende set kommer udfordringen fra besparelser. Men dertil vil jeg nævne fire punkter: At implementere de strukturændringer, der er sat i gang; at sikre solidariteten på AU, når besparelser og personalereduktioner bliver ujævnt fordelt; at sikre ordentlige fratrædelses- og seniormuligheder under de personalereduktioner, der vil komme sivende i de kommende år; at kompetenceudvikle medarbejderne, så AU kan klare sig i kvalitetskonkurrencen med andre universiteter.

Hvad er det bedste, der er sket på AU i de sidste fem år?

”Det, som rektorskiftet har ført med sig, og den ledelsesstil – åben og dialog søgende – som Brian Bech Nielsen har stået for, har været en gevinst. Og justeringen af de strukturændringer, der blev vedtaget, er lykkedes et langt stykke hen ad vejen.

landt TR'ne på AU

Bertelsen som fællestillidsmand for vip-
om fortid og fremtid for AU og TR-rolle.

Foto: Poul Ib Henriksen

Lektor Olav Bertelsen, den nye

Hvorfor blev du fælles-TR?

”Helt banalt: nogle skal løfte, og jeg stod nærmest for som stedfortræder for Per Dahl. Det er et af den slags valg, der kommer snigende med et stigende engagement.

Hvad er fælles-TRs vigtigste opgave?

”At samle hele flokken – både VIP'ere og TAP'ere. Det er vigtigt at fastholde, at vi har fælles interesser, og at vi som VIP'ere har et ansættelsesforhold, selv om vi opfatter det som et kald at gå på arbejde. Så ser jeg det også som en vigtig

del at binde det lokale sammen med en national indsats, hvilket hænger fint sammen med min plads i DM's hovedbestyrelse og næstformandskab i universitetslærerklubben.

Knytter der sig særlige udfordringer til at være fælles-TR på AU?

”AU har en særlig udfordring i den udviklingsproces, Lauritz Holm-Nielsen satte i gang, som endnu ikke er tilendebragt. Der er stadig uklarheder omkring de administrative centre, på Science and Technology ligger der stadig store udfordringer i indfusioneringen af de store sektorforskningsinstitutioner, og også Handelshøjskolen har en anderledes kultur.

Kan det være et ensomt job at være TR?

”Man kommer nemt til at opleve, at man arbejder som en enmandshær. Da jeg første gang blev valgt som TR på Datalogi, mødte der fire mand frem. Men mange kolleger udtrykker stor glæde over det, man laver. Jeg tror bare, folk har meget travlt, og så længe det går godt, ser de ikke grundt til at involvere sig. Men en masse udenlandske kolleger tror, tingene kommer af sig selv.

Og der ligger en opgave for os med at få hævet organisationsprocenten; der får vi også får brug for hjælp fra vores forbund, først og fremmest DM og Djøf.

Hvordan ser du solidariteten internt på AU?

”Jeg synes, vi har en høj grad af solidaritet på tværs – både mellem medarbejdergrupper og faggrupper. Der er fx en bred forståelse for, at HUM har en udfordring med indtjening, og at vi alle bidrager til at vi har et helt universitet.

Hvordan ser du solidariteten på tværs af universiteterne?

”Solidariteten og usolidariteten kører i alle mulige retninger. Vi har nogle universiteter, der har arbejdet benhårdt på at vokse for enhver pris. Man kan ikke fortænke de pågældende institutioner i at skabe økonomisk og strategisk volumen, men det faktum, at rektorerne ikke var i stand til at nå et fælles forslag for dimensionering, viser grænserne for den institutionelle solidaritet.

Taler vi om medarbejder- og TR-niveau, synes jeg, vi i universitetslærerklubben er næsten fanatisk solidariske med den risiko, at vi ikke får forholdt os

til de interessekonflikter, universiteterne i sagens natur har.

Hvordan ser du på AU's strukturreform i dag?

”Ud over en masse forbehold for måden, det blev udført på, synes jeg, det har været en nødvendig proces. Jeg tror, det har været frugtbart at samle de fakulteter, der er blevet samlet. Centraliseringen af administrationen kom til at gå for vidt, men det var også et nødvendigt skridt at komme væk fra de hjemmestrikede løsninger, man havde på institutterne.

Hvad er forskellen på AU under Lauritz Holm-Nielsen og Brian Bech Nielsen?

”De to personer er som nat og dag. Lauritz kom med erfaringer fra hele verden om, hvordan universiteter skal være. Brian har større blik for sikker drift og for at få forandringer til at virke udramatiske. Han kan udskifte en leder, næsten uden der er nogen, der opdager det – det er en god ting. Samtidig er han karismatisk og god til at formidle.

Hvad er TR- og B-sidens største udfordring i de kommende år?

”Under de besparelser, der er varslet fra direktøren, bliver det en opgave at sikre vores rettigheder på alle mulige måder. Det være sig tryghed i ansættelsen, men måske også at tænke tryghed sammen med en fortsat eksistens på arbejdsmarkedet. Der må vi enten forlange reel jobsikkerhed eller kompetenceudvikling, så man bliver attraktiv uden for universitetet.

Hvad er ledelsens største udfordring i de kommende år?

”At sikre strategisk perspektiv i besparelses-scenariet! Men også at fastholde AU som attraktiv arbejdsplads. Med de fyringsrunder, vi allerede har set, står det klart, at en fast stilling på universitetet ikke er så fast mere. Det kan blive et langt større problem end det løn efterslæb, der også er.

Hvad er det bedste, der er sket på AU i de sidste fem år?

”Processen omkring professionaliseringen af AU har været positiv. Samtidig sker der en rygende udvikling med at flytte aktiviteter ind på campus, så der er en god stemning af udvikling i den rigtige retning.

Struensee-kataloget: En k

Konsulenter har dissekeret RUCs økonomi. Dens parametre også vil interessere andre uni-ledelser

Struensee-kataloget – som var bestilt af RUCs ledelse – er en enestående analyse, for kataloget dissekerer RUCs økonomi ned i detaljer. Der angives potentielle rationaliseringer og sparemuligheder ud fra økonomisk-organisatoriske præmisser. Det er groft sagt gjort kynisk og klinisk.

Analysen er delt op i fire spor:

- **Spor A** handler om **fagene og undervisningen**, og det er her, der er lagt op til de største besparelser i form af 67,2 mio. kr. (2017-2019), da det også er RUC's største udgiftskilde.
- **Spor B** handler om **effektivisering af administrationen** med sparepotentiale på 39,8 mio.
- **Spor C** omhandler opsigelser af bygninger med sparepotentiale på 29 mio.
- **Spor D** er effektiviseringer af indkøb og her kan der spares 16,7 mio.

Professionelle uni-forvaltere vil kalde katalogets analyse i overensstemmelse med moderne management

og organisationsanalyse. Kritikere vil kritisere analysen for at mangle forståelse for, hvad et universitet skal lave, og hvad det kræver af beredskab. Men også at det mangler forståelse for det særlige ved RUC (fx den projektorienterede undervisning, som er lærertung).

Men katalogets teknokratisk-økonomiske afsæt og gennemgang er meget klinisk og anerkendes også internt på RUC for at være forbavsende pædagogisk – så præmisser og forslag vil utvivlsomt blive studeret nøje af andre uniledelser.

Effektivisering af uddannelserne (sparepotentiale 67 mio. kr.)

Kataloget afslører – og det bliver næste fase for RUCs ledelse – at RUC i dansk sammenhæng har de højeste enhedsomkostninger pr. bestået studerende (STÅ) isoleret set på hum, samf' og teknik. Og der er meget varierende og uholdbare normer mellem institutterne hvad angår holdstørrelse, antal undervisningstimer, typer af undervisere, forberedelsestid mm,

Kataloget indeholder nogle drastiske forslag til besparelser, idet der er teknokratiske modeller til at "identificere bæredygtige fag", der lægger op til forudsigelig og livlig intern debat på RUC om sammenlægning eller lukning af fag samt om, hvordan der kan ske en harmonisering af standarder og normer mellem institutterne m.m.

A: Harmonisering af normer (Sparepotentiale 32 mio.)

Kataloget har konstateret, at der er store forskelle i forberedelsesnormer og vejledningsnormer mellem institutterne. Forklaringen er, at der er tradition for stor variation og relativ frihed i formerne, hvilket lærerne traditionelt mener har ført til en stor undervisningsbyrde i praksis, men som konsulentfirmaet altså mener kræver en opstramning, kombineret med fusioner og "personaletilpasninger".

Tilstanden er nu, at der er stor forskel på undervisernes forberedelsestid, men hvis der tages afsæt i en fælles norm på 2,5 times forberedelse pr. u-time – som rektoratet har fastsat i 2015 – vil der kunne spares op mod 7,6 millioner kr. (2017-19).

Men den store besparelse vil kunne opnås ved harmonisering af vejledningsnormer for projekter og specialer, og der vil angiveligt kunne spares 24 mio. kr. (se s.24). Menige lærere vil dog protestere mod dette som et meget overdrevet sparepotentiale, for hvis RUC vil opretholde vejledningsniveauet på projektundervisningen vil det være betænkeligt at skære på dette.

Kynisk forslag: Deltids-vip'ere skal erstatte fastlærere

Der har i årevis været større grupper af deltids-vip'ere på RUC, som har klaget over, at de blev misbrugt som 'buffer' til at gennemføre billig undervisning år efter år, hvor ledelsen burde anerkende deres indsats med en fastansættelse.

Men står det til Struensee-katalogets forslag bliver det ikke sådan i fremtiden, nærmest tværtimod. Kataloget foreslår nemlig øget brug af d-vip'ere: "Det estimeres, at der kan opnås et potentiale på 17 mio. kroner ved at øge d-vip-andelen til den maksimalt tilladte andel for fortsat opnåelse af akkreditering" (s. 7).

Vip-tillidsmanden: Økonomi-analyse skal afbalanceres

"Struensee-kataloget skal roses for at være en meget pædagogisk fremstilling af RUCs økonomi og struktur. Men det er en analyse, som primært har økonomisk-strukturel tilgang, selv om konsulentfirmaet påstår, at den også indeholder kvalitative faktorer. Teknisk set er der også præmisser og parametre, som er diskutabile, fx fordelinger af fællesomkostninger og udregningerne af økonomien på de enkelte fag m.m.", siger **vip-tillidsmand Kenneth Reinecke**.

"Men RUCs problem i den faktiske spareøvelse bliver at afbalancere katalogets meget bastante forslag med, at et universitet ikke kan sammenlignes med en almindelig virksomhed. RUC kan bruge kataloget som redskab til at foretage nogle prioriteringer. Et uni' er en særlig organisme med flersidede funktioner; undervisning og forskning

og vidensdeling kan ikke bare gøres op i økonomiske termer og i strukturer. Og katalogets økonomistiske tilgang mangler forståelse for det særlige, hvilket kommer klart frem, når der skal tages hensyn til RUCs helt særlige betingelser, fx traditionen for projektorienteret undervisning, som er lærertung".

Katalogets forslag om centraliseringer og effektiviseringer vil ramme forvaltningen hårdt: "Centraliseringen af de administrative funktioner er også til debat, for der er faktisk fornuft i at have mange funktioner placeret lokalt. Vores 'hussekretærer' er symbolet på denne problematik. Deres rolle og funktioner er central for RUCs organiseringsform, for de er traditionelt kernen omkring de enkelte fag og man skal ikke underkende disse personers værdi for mange studerendes og læreres trivsel".

linisk økonomi-dissektion

LYSTLÆSNING FOR TEKNOKRATER

Kataloget forklarer, at potentialet i flere d-vip'ere er, at de er billige: De skal kun aflønnes for undervisningstiden og ikke for forsknings- og øvrig tid. Hvis der således omlægges med nedlæggelse af 22 fastansatte vip'ere til d-vip-lærere, vil der kunne spares 20 mio. (2019).

Katalogets forslag er en kynisk økonomitænkning uden hensyn til, at fastlærere – alt andet lige – giver højere kvalitet og kontinuitet. Der tænkes i at udnytte, at på alle RUCs hovedområder er andelen af fastansatte vip'ere højere end på de øvrige uni'ers og dermed noget højere end Akkrediteringskravet (godkendt akkreditering kræver, at d-vip-ratioen ikke må være under 25 pct. af hovedområdet landsratio.).

Bæredygtige og ikke-bæredygtige fag

Det skal understreges, at katalogets scenarier med sammenlægning af fag udelukkende skal ses som eksempler. Den endelige beslutning om RUCs fagudbud er en strategisk og ledelsesmæssig beslutning.

Sådan afdramatiserer Struensee-rapporten de mest kontroversielle forslag, som handler om det faglige. Alle RUC's fag, hvor de er blevet vejret på vægtskålen, for at se hvorvidt de er "bæredygtige" eller ej. Parametrene er økonomiske, men inddrager angiveligt også kvalitative aspekter, som dog kun er af mindre betydning (fx akkrediteringskrav).

Vurderingen af de enkelte fag er baseret på en række kriterier, som

- økonomisk rentabilitet udregnet på, om lønomkostningerne tjener sig selv hjem, og om fagets indtægter kan betale administration og husleje m.m.
- faglig bæredygtighed udregnet på studerende/undervisere (kritisk masse)
- frafald, dimittendledighed og gennemførelsestid (S. 28-30).

Kriterierne og parametrene kritiseres forudsigtligt fra nogle fagområder, fx fordi fællesomkostninger er uklare eller fordi særlige krav til (natur-)fag ikke er reflekteret.

Skemaets operationelle kriterier og opstilling kan blive en stor inspirationskilde for Finansministeriets regnedrenge og for uddannelses teknokrater, som gerne

Vurdering af bæredygtighed for fag på Institut for Naturvidenskab og Miljø

Bæredygtige fag - NM

✔ Indtægter overstiger omk. Arav opfyldt
 ✘ Omk. overstiger indtægter Arav ikke opfyldt

Emne:	Økonomisk rentabilitet			Faglig bæredygtighed	Akkreditering og dimensionering						
Fag	STA	DB for direkte løn omk. til uddannelse	DB for løn omk. inkl. Forskningsstid	DB for samlede løn omk. For VIP tilknyttet faget	Totalomkostninger for uddannelse	Finansiering af kritisk VIP masse (S VIP)	Kritisk masse for STA (15 STA)	Frufald	Dimittendledighed	Gennemførelsestid	Dimensionering
NATBAS	147	✔	✔	✘	✘	✔	✔	✘	–	–	✔
Molekylærbiologi	49	✔	✔	✘	✘	✔	✔	–	✘	✔	✘
Medicinalbiologi	32	✔	✔	✔	✘	✔	✔	✔	✘	✔	✔
Miljøbiologi	22	✔	✔	✘	✔	✔	✔	–	✔	✔	✔
Kemi	19	✔	✘	✘	✘	✘	✔	–	✔	✘	✔
Environmental Risk	12	✔	✔	✘	✘	✘	✘	✘	–	✔	✔
Matematik	12	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✘	✔	–	✔
Fysik	10	✘	✘	✘	✘	✘	✘	–	–	–	✔
Almen biologi	2	✔	✔	✘	✘	✘	✘	–	✘	–	✔

EKSEMPEL: Vurdering af fagene på et RUC-institut bedømt ud fra 10 parametre. Grønne prikker indikerer 'bæredygtighed', røde det modsatte på hvert parameter.

vil have sådanne standarder indført. Kataloget præsenterer nogle letforståelige præmisser i en tid, hvor mange ledelser mangler redskaber til at vurdere aktiviteter.

Traditionel konflikt om nat's rolle på RUC

Illustrationen viser katalogets vurdering af bæredygtigheden på instituttet med de fag, der har flest røde prikker. Det er de naturvidenskabelige fag. Man klarer sig skidt på de økonomiske parametre, idet stå-produktionen fx er meget lav. Og Struensee konkluderer: **"Samlet set kan Natur & Miljø ikke betragtes som et bæredygtigt institut på nuværende tidspunkt."** Derfor foreslår kataloget bl.a. sammenlægning af fag, fx biologifagene, så der kommer større kritisk masse blandt lærere og studerende.

Men i RUC-ledelsens sparekatalog afvises det kontant, at der trods de røde prikker ikke bliver tale om at afvikle RUCs tek-nat-fagområder, for RUC er et helt universitet med alle hovedområder repræsenteret, lød ledelsens første udmelding på Struensee-kataloget. **"Ledelsen fastholder, at RUC har behov for naturvidenskab som en central del af universitetets forsknings- og uddannelsesprofil"**, står der i ledelsens sparekatalog.

Hermed lægges der låg på en konflikt om RUCs interne økonomifordeling, som i årevis har præget RUC i korridorerne: At de studenterrige samf' og hum' oplevede, at nat-området var en økonomisk belastning, som de er med til at holde flydende, fordi nat' har haft for få (kandidat-)

studerende med for lille student/lærerratio.

Omvendt er der på andre institutter især grønne tal ud for fagene Kommunikation, Performance-design, Psykologi og Informatik. Men generelt tjener Hum-bas og Sam-bas flere penge hjem, end de koster, mens der en del steder er problemer på overbygningen.

B: Centralisering af administrationen (39,8 mio).

Kataloget kommer med drastiske forslag til effektivisering af **administrationen**.

RUC bruger for mange ressourcer på forvaltningen lokalt, er diagnosen. Struensees løsning er først og fremmest at centralisere nogle opgaver til fælles-administrationen. Det sker især ved, at hussekretærfunktioner ændres eller afvikles, samtidig med at der oprettes et nyt ledelsessekretariat på institutterne. Samlet set ville det betyde en personalereduktion på 50 årsværk (med en besparelse på 22 mio. kr. 2019).

Centraliseringsforslaget er meget kontroversielt på RUC, fordi der er stor veneration og forståelse for, at velfungerende hussekretærer er meget vigtige for det lokale studiemiljø på de enkelte fag. RUCs ledelse går derfor varsomt på dette område.

Måske er RUC-ledelsen også skræmt af de dårlige erfaringer fra Aarhus' store eksperiment med centralisering af forvaltninger, som slog fejl og måtte delvis tilbageføres.

Den lyttende topleder

SDU-rector Henrik Dam skaber ikke store overskrifter, men arbejder på de indre linjer, lyder den anerkendende karakteristik fra medarbejdere. Hvordan gør han det? PORTRÆT

FORSKERforum bliver ofte bebrejdet, at der er for få positive historier. Forklaringen lyder, at de hellere end gerne bringes, hvis de findes og er opbyggelige! Og her er så en positiv historie, som handler om en god leder.

Der stod stor respekt om den tidligere rektor Oddershede, men man oplevede et markant stilskifte, da han blev afløst af juristen og KU-dekanen Henrik Dam for to år siden. Det blev straks symboliseret, da hoved-samarbejdsudvalget samledes. Ud for stolene bag mødebordet stod der små navneskilte, der indikerede, hvor hvert enkelt HSU-medlem skulle sidde. Der var ganske enkelt lavet bordplan som ved en anden konfirmationsfest.

Resultatet var, at ledere og medarbejderrepræsentanter, der traditionelt sad på hver sin side af bordet, nu var blandet sammen og sad side om side.

Tvangs-mixede A- og B-siden

”Rektor startede mødet ved at sige: I bemærker nok, at der er kommet navneskilte, og at A- og B-siden ikke sidder, som de plejer. Det har to årsager. Dels skal jeg lære jeres navne at kende, og dels er jeg ligeglad med, hvem der er A- og B-side i dette forum.”

Sådan fortæller **lektor Bjarne Andersen, fællestillidsmand for VIP’erne på SDU**, om Henrik Dams første optræden som formand ved et HSU-møde. Et møde, som efter hans opfattelse kom til at indvarsle bedre samarbejde og lydhørhed for B-sidens synspunkter.

Det var også oplevelsen for **Kurt Bilde, fællestillidsmand for TAP’erne**: ”Ovrraskelsen blev endnu større på næste HSU-møde, for der var bordkortene blandet igen. Han gjorde det meget klart, at her var det SDU’s interesser, der skulle varetages, og ikke A- eller B-sidens,” fortæller Kurt Bilde.

”Alle skal lige vågne

Det er lidt over to år siden, Henrik Dam tog springet fra dekan-stolen på KU’s juridiske fakultet til rektorposten på SDU. To år, hvor den almindelige offentlighed måske ikke har hørt så meget til

SDU-rektoren, som man gjorde under Jens Oddershede. Men blandt medarbejderne på SDU er Dam godt i gang med at opbygge sit ry som rektor, og den manglende offentlige eksponering er bestemt ikke udtryk for en rektor, der ligger på den lade side, lyder det.

”Henrik arbejder på de indre linjer i stedet for. Han er utrolig arbejdsom. Der går ikke mange sekunder, fra man har sendt ham en mail, til man har et svar,” fortæller Kurt Bilde og følger op med et eksempel.

Energi er godt, men til tider også anstrengende. Og Henrik Dam kan godt ligge i grænseområdet.

”Jeg husker, vi sad i et ekstraordinært HSU-møde lige på det tidspunkt, finansloven blev vedtaget. Det tikkede ind på telefonerne ved ellevetiden. Da vi så kommer ud fra mødet, står han og kigger lidt ud ad vinduet – jeg tror, klokken har været kvart over elleve – og siger så: jeg undrer mig over, at jeg endnu ikke har fået konsekvensberegningerne af finansloven. Det viser det drive, han har. Og det er klart, alle skal lige vågne op til sådan en som Henrik. Han forventer meget, men yder også meget,” fortæller Kurt Bilde.

Hjemme med sygt barn

Men Bilde hæfter sig også ved en anden ting, som trækker i den anden retning, og viser billedet af en moderne personaleleder.

”Henrik har en lille dreng, der som andre institutions-børn har det med at rage sygdomme til sig. Og for mig var det en stor oplevelse, at en rektor pludselig meldte ud: jeg har barn sygt, så bliver hjemme. Det er et stærkt signal at sende ud – jeg tager mig tid til at passe mit barn, og jeg respekterer, at min kone også har et arbejdsliv – i en organisation, hvor man ellers bryster sig af at være hårdfør og tilsidesætte alt. Her satte han barren for de øvrige ledere i forhold til det begreb, der hedder worklife-balance”.

Henrik Dam har også fået sendt andre interne signaler, som opleves som et opgør med den varmlufts-jargon, der ellers godt kan få lov at husere på ledelsesgangene i

store offentlige institutioner.

”Vi havde en administration, der arbejdede meget i strategier, ‘must-win battles’, grundfortællinger og så videre. En af de første ting, Henrik gjorde, var at meddele, at man skal passe på, man ikke klatrer så langt op ad strategi-stigen, at man glemmer de enkelte trin. Man skal ikke foregøje alt muligt. Jeg synes, det er fedt at have en rektor, der ikke hopper på alt det der konsulent-bullshit,” lyder det fra tapøren.

Økonomisk solidaritet

Det vil være forkert at sige, at Henrik Dam blev rektor i opgangstider. Uddannelsesdimensionering, fremdriftsreform, finanslovsbesparelser og de økonomiske hug mod universiteterne er kommet slag i slag siden hans tiltræden.

Alligevel har Henrik Dam i Bjarne Andersens øjne formået at undgå, at besparelserne har ført til internt splid på tværs af fag og medarbejdere.

”Når krybben er tom, bides hestene. Men det har SDU i nogen grad undgået, og det er til dels rektors fortjeneste, fordi han har været i stand til at samle flokken. I forhold til dimensioneringen bekendtgjorde han, at de, som det tilfældigvis gik ud over – Humaniora og Samfundsvidenskab – ikke skulle tage smerten alene. Her måtte man i fællesskab bakke op og kompensere. Nu har vi budget-nedskæringerne, hvor alle områder på SDU skal komme med besparelsesforslag. Men man gider godt, når man føler, at det gør en forskel. Hvis man inviteres ind og tages alvorligt, vil man godt forsøge at være konstruktiv”.

Lav ekstern profil, men god taler

Spørger man til de mindre positive effekter af Henrik Dams tiltræden, nævnes uvilkårligt den mindre eksterne i forhold til forgængeren Jens Oddershede, der var formand for Rektorkollegiet i en årrække. Men det oplever Bjarne Andersen dog ikke selv som et problem. Og Henrik Dam har i hvert fald ingen problemer med at begå sig offentligt, fastslår han.

”Han er meget lyttende, men også

meget talende. Og han er god til at holde taler, hvor man ikke tænker, at det bare er det sædvanlige lorum-lorum. Når han eksempelvis skal holde afskedstaler for folk, som han måske ikke kender så godt, får han alligevel sagt nogle ting, hvor folk griner og nikker og tænker: det er lige på kornet.”

Og de gode taleegenskaber vil dekan **Simon Møberg Torp** fra Humanistisk Fakultet også skrive under på.

”Rektor er en enormt god taler. Han er god til at fylde et rum, han er belevet som taler og har ordet i sin magt. Folk kan godt lide den måde, han præsenterer os på, og de fortællinger, han får skabt. Det gør han vildt godt, siger Simon Torp, der ikke har så mange kommentarer hvad angår diskussionen om manglende synlighed.

”Jeg ser ham heller ikke så meget i medierne. Om det er godt eller skidt – det ved jeg ikke. Jeg tror, strategien er, at han hellere vil arbejde pragmatisk politisk end gennem medierne,” siger han.

Nedskæringsramt humanist: Rektor viser respekt for hum’

Som dekan for de humanistiske fag er Simon Møberg Torp leder for et område, der er hårdt ramt blandt andet af dimensioneringen. For ham har det været vigtigt, at Henrik Dam har manet til fælles solidaritet på tværs af fakulteterne.

”I en tid, hvor humaniora er under beskyldning fra mange sider, synes jeg, han

viser stor forståelse og respekt for HUM, og han er meget tydelig med at sige, at HUM har en vigtig samfundsmæssig rolle, og at man ikke skal være for instrumentel i sit syn på nytteværdien. Det er selvfølgelig ikke mærkeligt, at han bakker os op, men jeg synes, det virker meget oprigtigt fra hans side,” siger Simon Møberg Torp og peger også på dialogen med de studerende som noget, der ligger Henrik Dam meget på sinde.

”Han er meget optaget af at få de studerende med på råd og have en god relation til studenter-repræsentanterne. Vi har eksempelvis nedsat et uddannelses-politisk forum, hvor vi er nogle stykker, der mødes med de studerende. Og der er han meget lydhør over for deres ideer og vil gerne komme dem i møde. Vi har også nogle meget pragmatiske studerende, hvilket jeg tror hænger sammen med, at fronterne ikke trækkes så hårdt op”.

KU-fortid: Bagmand for strukturændring på jura

46-årige Henrik Dam er en ung rektor. I 2006 var han en endnu yngre dekan for Juridisk Fakultet på KU, hvor han var frem til ansættelsen på SDU for to år siden. Også herfra kommer der positive tilkendegivelser.

”Jeg tror, de fleste husker ham som en god dekan, der gennemførte de nødvendige forandringer, men som også havde organisationen med sig. Han ændrede blandt andet strukturen i retning af fagligt baserede centre, der var bedre rustet til at søge eksterne midler,” fortæller **professor Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen**, der repræsenterer KU JUR-professorerne i samarbejdsudvalget.

Lige som TR-folkene på SDU husker han Henrik Dam som en leder, der praktiserede medinddragelse.

”Organiseringen af forskningscentre blev lagt op på frivillig basis, hvor man selv skulle byde ind med ideer til centre. Det, at det blev gjort til initiativer, der kom nedefra, og at forskerne selv fik medarbejderskab på centre og projekter, tror jeg har været vigtigt”.

At det var en ung mand på 36, der dengang kom i spidsen for fakultetet, var ifølge Ulrik Rammeskov ikke noget, der gav næserynker.

”Han var professor på vores fakultet inden og har altid været respekteret som forsker. Det var i tiden, hvor den nye universitetslov blev implementeret, og jeg tror, det var utrolig vigtigt, at det var en, der havde kulturen inde under huden, der skulle gennemføre de forandringer.”

Den gode leder – ifølge ham selv

Når Henrik Dam selv skal beskrive de ledelsesprincipper, han forsøger at agere efter, lister han tre punkter op:

- åbenhed om, hvad der sker;
- klare udmeldinger om, hvad der er godt og skidt;
- gør tingene team- og dialogbaseret.

Det lyder – erkender han selv – som fraser fra enhver ledeshåndbog. Udfordringen er at omsætte de fine ord til praksis. En af de ting, som mange har bemærket, er hans ageren på sociale medier. Først og fremmest en Twitter-profil, hvor ansatte, studerende og hvem der ellers skulle have lyst, kan følge Dams gøren og laden.

”I starten gjorde jeg meget ud af at kommunikere, hvad jeg lavede, hvor jeg var henne, og hvad jeg skulle. Siden er jeg begyndt at bruge den mere politisk”, fortæller Henrik Dam.

”Og så prioriterer jeg at have en åben dialog i alle de udvalg og nævn, jeg sidder i. Hvis der er noget, folk gerne vil have på dagsordenen, siger jeg altid ja.”

Klare udmeldinger

Hans andet princip er de klare udmeldinger: ”Det kan være hårdt at fortælle folk, når noget ikke går godt. Men man skal kunne sige internt i huset, hvis noget er skidt. Så det gør jeg meget ud af”.

Han øgede frekvensen af direktionsmøder med dekanerne fra en gang om måneden til en gang om ugen. Vi skal træffe beslutninger i fællesskab. Og vil du have en ledelse, der fungerer som fælles team, kræver det højere mødefrekvens.”

Hvad har du lært som rektor?

”Jeg har stadig den samme ledelsesstil og filosofi, men jeg har lært, at det at være rektor er noget andet end dekan. Jeg sad på et relativt lille fakultet, hvor jeg reelt kunne lede direkte i forhold til medarbejderne. Det kan jeg ikke gøre her. Og så må jeg konstatere, at der er en større politisk dimension i arbejdet som rektor. Man er i dialog med ordførere, ministerier, det omgivende samfund – det har jeg lært en masse af.”

Hvad er forskellen på din tidligere arbejdsplads KU og SDU?

For mig er den største forskel kulturel. Vi er begge multidisciplinære universiteter, men kulturen er forskellig. Jeg kan bedst beskrive det ved at sige, at SDU kulturelt set er yngre. Det er ikke bedre eller dårligere ... bare anderledes. Det passer fint til mig, men jeg holdt også meget af kulturen på KU.”

lah

lah

Peer review kan være rent lotteri

Gunver Vestergård er ikke imponeret over konsistensen i de peer reviews, hun har oplevet under sit ph.d.-studie

UNG KARRIERE

Peer reviewing er kvalitetsstemplet, der skiller den dårlige videnskab fra den gode. Men kan man altid stole på kvaliteten af den reviewing, man får fra sine peers?

Nej, peer reviewing kan være det rene lotteri. Det mener **Gunver Lystbæk Vestergård**, der netop har forsvaret sin ph.d.-afhandling om videnskabsstof i massemedierne. Hendes afhandling var bygget op af fire videnskabelige artikler, der formidlede resultaterne – artikler, hun i sagens natur gerne ville have publiceret. Så hun sendte sin første artikel til et af mest anerkendte tidsskrifter inden for studiet af videnskabsformidling: Science Communication. Her blev artiklen læst af tre reviewere.

Men modtagelserne var mildest talt forskellige. Den ene var særdeles positiv og blandt andet omtalte artiklen som et *’excellent job of considering Danish science journalism practices in the context of international science journalism.’* En anden af de tre lå derimod i den helt anden grøft og konstaterede tørt: *’I do not see what is novel or important about this research.’*

God eller dårlig artikel?

Dermed stod Gunver Vestergård i den situation, at hun faktisk ikke var klogere på, om hun havde skrevet en god eller dårlig videnskabelig artikel.

”Jeg kan huske, én slog ned på, at man skulle have delt resultaterne op på de forskellige felter – humanistisk videnskab, naturvidenskabelig og så videre. Det ville medføre, at man næsten lavede hele undersøgelsen om, men vedkommende slog ned på det hele vejen igennem. Til gengæld var der ingen andre, der kommenterede på det. Heller ikke redaktorerne,” fortæller hun.

De frustrationer valgte Gunver Vestergård at dele med sine kolleger, og her får hun den ringe trøst, at det ikke bare er hende, der har været uheldig. Kollegerne kan nemlig fortælle om præcis de samme forvirrende oplevelser med peer reviews.

”Så finder jeg ud af, at det altid er sådan. Vurderingerne stritter i øst og vest, reviewerne slår ned på vidt forskellige ting, og det kan være helt forskellige ting, de er utilfredse med. Nogle kan synes, ens

arbejde er til en topkarakter, mens andre mener, det slet ikke holder.”

Nogle kommentarer kan bruges – andre ikke

Hendes vejleder var da heller ikke så overrasket over de diffuse udmeldinger. Han opfordrede hende til stille og roligt at kigge på kommentarerne, skrive om og sende til et nyt tidsskrift.

”Når man lige får afslaget og sidder og læser flere siders kommentarer tænker man: hold da fast! Men efterhånden, som man får læst det igennem, er der også mange ting, man kan bruge. Langt det meste handler om omskrivninger og præciseringer. Andre kommentarer krævede, at jeg gik tilbage og kiggede på datasættet. Så nogle af kommentarerne kunne sagtens implementeres, mens andre slet ikke gav mening.”

Gunver Vestergård skrev artiklen om og forsøgte sig denne gang hos tidsskriftet Public Understanding of Science, og denne gang var der mere held. Ganske vist skulle artiklen rettes til igen, men afslutningsvis blev den publiceret.

Da hun forsøgte sig med sin næste artikel, oplevede hun imidlertid stort set samme scenarie igen: en reviewer ville acceptere artiklen, en anden ville have den skrevet om, mens den tredje ville have den forkastet – hvilket det også endte med, da redaktøren vendte tommelen ned.

Grundlæggende skepsis

I dag er to ud af de fire artikler i hendes samlede ph.d.-afhandling blevet publiceret, hvilket hun i og for sig er tilfreds med. Men selv om hun både har haft gode og dårlige oplevelser så langt, er den grundlæggende følelse en skepsis over for systemet.

”Jeg har det stadig sådan, at det er som at stikke hånden i en tombola. Reviewerne kan være forskere fra vidt forskellige traditioner og områder, og hvem ved, om de lige er eksperter i kvantitativ metode? Det kræver et lykketræf. Jeg så et oplæg med Nobel-pristageren Stephen Chu, der også har fået en artikel afvist. Han har den ballast, at han kan joke med det. Men det har ph.d.-studerende ikke,” siger hun.

Publicering en barriere for videndeling

Men det er ikke kun den usikre kvalitet af peer reviewing, Gunver Vestergård er træt af. Hun mener generelt, at systemet omkring publiceringen i videnskabelige tidsskrifter er blevet en barriere for forskningsformidling og videndeling.

En bedre løsning i hendes øjne var en åben og offentlig publicering på universiteternes webservere, som ikke skal igennem en peer review-proces.

”Jeg er selv frustreret over, at jeg sidder med nogle resultater, jeg utrolig gerne vil ud med, men ikke bare kan publicere. Og det er jo også helt håbløst, at videnskabelige artikler er gemt bag betalingsmure. Det er en kæmpe demokratisk problem. Vi er så oplyste og veluddannede i dag, så det giver ingen mening, at almindelige mennesker ikke skal have tilgang til videnskabelige artikler.

Har forskersamfundet ikke brug for et kvalitetsstempel som garant for, at det er god forskning?

”Hvis det var sådan, at det reelt var et kvalitetsstempel, så kan man sige, det har sin berettigelse. Men peer review-systemet opdager jo ikke nødvendigvis, når der er ugle i mosen. Der er aldrig blevet trukket så mange artikler tilbage. Mange forskere tror, at peer review er en integreret del af den videnskabelige verden. Men det er altså en forholdsvis ny opfindelse. Einstein og Bohr fik ikke deres artikler til peer review.”

Karriere: Foreløbig retur til journalist-job

Gunver Vestergård har som sagt netop forsvaret sin ph.d.-afhandling, som var et erhvervs-ph.d. projekt for Experimentarium med vejledning på AU. I projektet undersøgte hun brugen og udbredelsen af videnskabshistorier i danske medier i henholdsvis 1999 og 2012 og kunne registrere en enorm udvikling, hvor videnskabsstof udviklede sig fra et snævert område til at være populært stof med mange læsere, blandt andet på tabloidmediernes nyhedswebsider.

Efter ph.d.-forsvaret er hun i første omgang vendt tilbage til sit gamle hverv som videnskabsjournalist for Weekendavisen. Utilfredsheden med hele det publicerings-cirkus, man som forsker er underlagt, er dog ikke noget, der har fået hende til at droppe en eventuel fremtid som forsker.

”Jeg har hård kritik af peer review-systemet. Men jeg har høj respekt for det at forske. Det at man får pirret

nysgerrigheden og får lov til at sidde og nørde i tre år, synes jeg er dødsspændende. Så ja – jeg vil godt kunne leve med at skulle igennem peer review-systemet.

Og jeg er heller ikke den første i verden, der kritiserer det.”

lah

Videnskab som genre

- med fremmedord og -ismer...

Når videnskabelige tekster er svære at læse, er det ikke, fordi det ikke kan lade sig gøre at skrive på en måde, hvor almindelige mennesker kan følge med. Men forskningsfagets dogmer kræver simpelthen, at det er snørklet og svært forståeligt, hvis ens tekst skal tages alvorligt.

Den erfaring kom Gunver Lystbæk Vestergård til at gøre sig, da hun som ph.d.-studerende for alvor skulle prøve kræfter med genren ’videnskabelige artikler’.

”Man lærer, at der er en bestemt formel for, hvordan en artikel skal se ud. Nogle traditioner. Man skriver ikke for at så mange som muligt kan forstå, hvad du skriver. Det skal ikke ud til praktikere eller journaliser. Det er for at vise i den akademiske verden, at man mestrer den akademiske disciplin,” fortæller hun.

Hun er uddannet som cand.public. ved AU og har efterfølgende været ansat som journalist, først på Videnskab.dk, ved kommunikationsafdelingen på AU og på Experimentarium. Her har hun lært at formidle svære emner og skrive på en måde, der gør et emne lettest muligt at forstå.

Men da hun i sit efterfølgende ph.d.-forløb skulle begynde at arbejde med publiceringen af sin forskning, fandt hun hurtigt ud af, at dette er en tekstgenre med helt andre idealer.

”Jeg har lavet akademiske opgaver før, siden har jeg været ude i journalistikken. Når jeg så kommer tilbage opdager jeg, at vi helst skal skrive lidt

snørklet og passivt og bruge nogle fremmedord og -ismer,” fortæller hun.

Den særlige kunst: Konklusionen

Det handler både om sprog og struktur. Fra journalistikken er Gunver Vestergård vant til den journalistiske nyhedstrekkant, hvor man starter med den vigtigste oplysning – konklusionen. I akademien er det omvendt.

”Jeg har altid undret mig over, at konklusionerne skal fylde flere sider. Sådan noget som konklusioner – jeg har altid undret mig over, at man har flere sider med konklusioner. En konklusion bør jo kunne skrives med få linjer. Men i den akademiske verden kan man ikke komme med bombastiske udsagn, så først skal man moderere sine udsagn, og så skal man perspektivere sine resultater i forhold til den eksisterende forskning.”

Gunver Vestergårds egen fortolkning af genren er, at det snørklede sprog dybest set ikke er en nødvendighed, men egentlig mest har til formål, at forfatteren fremstår klog over for sine kolleger.

En tradition, hun for øvrigt ikke oplever på samme måde, når det gælder amerikansk forskning.

”Jeg kan jeg se, når jeg læser videnskabelige artikler af amerikanske forskere, at sproget er mere ligetil. De hviler mere i deres sprog og er ikke bange for, at det ikke lyder akademisk nok. Du kan også se det til konferencer, hvor amerikanske forskere er meget bedre og mere afslappede i deres formidling.”

Ulla i de kloges selskab

– ”Jeg indrømmer blankt, at vi politikere har været meget fokuseret på kvantitet i uddannelsessystemet, hvordan vi kunne få mange unge ind i uddannelse, og taxameterordningen har bidraget. Men det kan ikke være meningen, at vi uddanner unge til ledighed...

– ”Hov, jeg bliver nødt til at gøre opmærksom på, at universiteterne ikke uddanner til arbejdsløshed. Undersøgelser fortæller, at den bedste karrieregaranti for unge er at tage en videregående uddannelse. Og det skal så ikke blandes sammen med diskussioner om, om det er for dyrt, og om der er for mange humanister...

– ”Jeg er godt klar over, at man ikke uddanner til arbejdsløshed, men i praksis er konsekvensen af nogle uddannelser, at unge overlades til ledighed. Og som regeringsansvarlig mener jeg, at vi skal satse på beskæftigelse og relevans i uddannelsessystemet, så der må indføres et bedre match i systemet...

Sådan lød en ordveksling mellem den nye uddannelsesminister Ulla Tørnæs og Rektorkollegiets protesterende repræsentant på Videnskabernes årsmøde i begyndelsen af marts.

Det var vel højdepunktet af ordtvist ved den lejlighed.

SU-reform og nyt bevillingssystem

Efter mindre end fjorten dage som minister klarede Ulla Tørnæs såmænd sin tale og følgende spørgsmål udmærket. Men hun var – konstaterede den opsøgende reporter bagefter – også udrustet med et talepapir, der var en variation over noget, som hun ugen før havde holdt ved pengetanken Axcelfutures præsentation af et drastisk forslag til SU-reform. Og som hun også havde skrevet i BØRSEN.

Ministeren forholdt sig både afventende og positivt til kritikken af det nuværende SU-system: ”Jeg er enig i, at der er sket en skævvridning i ressourcbruget. SU tager en forholdsvis alt, alt for stor del af hele vores ramme, så i stedet for at bruge ressourcer på overførsel, vil jeg selvfølgelig hellere bruge dem på indhold og kvalitet i vores uddannelser”.

Ellers var ministerens principielle

udmeldinger – ivrigt sekunderet af en bifaldende departementschef Agnete Gering – helt i forlængelse af eks-minister Esben Lundes og finansminister Claus Hjort Frederiksens politik på fx taxametersystemet.

Så sektoren skal ikke forvente sig korrektioner i politikken.

Ulla med syv fjumreår og uden diplom

Esben Lunde Larsen var rokeret over til posten som Landbrugsminister, da Eva Kjer Hansen var blevet ramt af Gyllegate. Og Ulla Tørnæs overtog så ministeriet for uni'er og forskning.

De højere uddannelser er nyt stof for Ulla Tørnæs, men hun har dog minister-rutine. Som undervisningsminister (2001-05) tilhørte hun angiveligt det blødere højskole-Venstre, når det handlede om børns læring, så det blev hendes efterfølger Bertel Haarder, der indførte de

(Foto: Signe Alvarez)

hårde, operationelle nationale tests. Hun er kendt for at gøre sig dårligt i medierne, hvor det fremstår, som om hun ikke er inde i stoffet, fordi hun optræder usikkert, læner sig op ad oplæsning eller ad sine embedsmænd.

Umiddelbart bliver det tilmed op ad bakke for den nye minister på det akademiske område, for posten som uddannelsesminister kræver, at ministeren skal optræde med autoritet og som god rollemodel. Men her er hun bagud fra dag 1, når hun skal moralisere for

de studerende om den studiedisciplin, der hører til studiefremdriftsreformen, med lille rum til fjumren. Ulla Tørnæs blev nemlig aldrig færdig med sine studier efter at have læst i minimum syv år på fire forskellige højere læreanstalter, senest på Handelshøjskolen i København 1985-88 og derefter på KU i 1991 (fransk) (SE TØRNÆS' CV).

Og hvis nogle mener, at finansminister Claus Hjort Frederiksen har sat uni-ministeriet under administration med benhårde besparelser, som ikke gav plads

til Esben Lundes højnelse af dannelsen, så er der ingen signaler om, at det vil ændre sig med den nye minister, tværtimod. Med en minister med svag sagskundskab på sektoren gives der stort spillerum til ministeriets nye topembedsmand, dept. chef Agnete Gersing, som har tætte bånd til hardcore-økonomer og finansministeriets regnedrenge...

jød

Skeptikerne: Risiko for 'politisering'

I 2007 tvangsfusionerede Helge Sander uni- og sektor-forskning. Hvad advarede skeptikerne om dengang?

BAGGRUND

I Uni-Loven §2 stk. 2 står der: *Universitetet har forskningsfrihed. Universitetet skal værne om universitetets og den enkeltes forskningsfrihed og om videnskabetikken.*

Uni-lovens frihedsgrader kom også til at gælde for 'sektorforskerne', som i 2007 blev fusioneret med uni'erne. I lovbehandlingen sagde minister Helge Sander ligefrem, at fusionerne ville styrke sektorforskerens forskningsfrihed, for nu fik de samme frihedsgrader som uni-forskerne. Skeptikerne mente derimod, at fusionerne omvendt kunne indebære en slags trojansk hest-effekt, hvor sektorforskerens mere bundne opgaver og kultur kunne smitte negativt af på den traditionelle uni-forsknings frihedsgraderne.

Grønnegaard 2009: To konfliktende kulturer

Når uni'erne skulle til at udføre "myndighedsopgaver" eller løse "rekvirerede opgaver" på bestilling fra statslige myndigheder, og når sektorforskningen på uni'erne ville blive afhængige af bevillinger fra samme myndigheder, ville der snige sig en ny afhængighed ind på uni'erne, lød det fra en bekymret politologiprofessor Jørgen Grønnegaard Christensen:

"Universiteterne tvinges til at spille med i et spil, hvor reglerne bliver sat af ministre og embedsmænd. Det er samtidig dem, der optræder som dommere, og rektorerne føler utvivlsomt, at de bedst viser deres professionelle værd og bedst tjener deres universiteter, hvis de optræder lydhørt over for Helge Sander og hans embedsmænd" (kronik 2009).

Grønnegaard kritiserede, at der slet ikke var defineret grænseflader mellem uni'ernes forskellige arbejdsopgaver – på den ene side den traditionelle frie forskning og på den anden side sektorforskningens myndighedsbetjening med afhængighed til ministerier.

Der var tale om tvangsintegration af to kulturer, men processen og loven ignorerede den forudsigelige konflikt. Det var underforstået politikernes hensigt, at opgavetyperne skulle smelte sammen, og det mente Grønnegaard ikke var sundt for den frie forskning.

Videnskaberne Selskab 2007: Klemt af myndighedsopgaver

Der var mange skeptikere overfor Sanders tvangsfusioner i 2007, og selv de pæne mennesker i Videnskaberne Selskab leverede et meget skarpt hørings svar, hvor de holdt den klassiske uni-fane højt: Loven gav ingen vandtætte skotter mellem uni's almindelige forskningsopgaver og så myndighedsopgaverne, fx lovkrav om udskilning af myndighedsbetjeningen i særlige afdelinger. Loven bag fusionen indførte ingen særlige værn over for myndighedens "politisering", så selskabet advarede kraftigt mod blandings-universitetet:

"Vil man være et universitet i verdensklasse, må man have en stærk grundforskning. Det kan ikke nytte at den bliver klemt af myndighedsopgaver og politiske ønsker" (hørings svar jan. 2007).

Der var også stor skepsis over for finansieringen, for sektorforskningen (i fx DMU og DJF) fik kun grundbevillinger med i to år. Og derefter kunne ministerierne vælge at udlicitere (konkurrenceudbyde) til private konsulentfirmaer. Og økonomien kunne blive en grim klemme på formelle armslængde-principper, lød advarslerne, for bevillinger er nu engang det bedste styringsredskab: Hvis ministerierne ikke fik deres bestillingsforskning, kunne de true med at udlicitere til andre.

Uni-ledelsernes hvidbog 2009: Uafhængighed og integritet

Ledelserne på de store fusionsuni'er – Aarhus og DTU – lavede ikke særlige grænsedragninger i arbejdsfordelingerne, ikke mindst fordi fusionerne efter to års karenstid også viste sig at være en spareøvelse fra ministeriernes side. Ledelserne måtte bruge ressourcer på fyringsrunder og omstruktureringer omkring 2009.

Ledelserne var passive og konfliktsky, når det handlede om at foregribe mulige problemer, men der var tilsyneladende et behov for **"retningslinjer vedr. rammebetingelserne"** for den praktiske udførelse af **"forskningsbaseret myndighedsbetjening"**. Derfor udgav Rektorkollegiet en hvidbog med anbefalinger, bl.a. om

- at universitetsledelserne – for at 'sektorforskningen' på uni' kan levere kvalificeret myndighedsrådgivning – sikrer, at der er "uafhængighed mellem opdragsgiveren og de forskere, der er ansvarlige for udredningen, så der ikke er tvivl om udredningens troværdighed
- at forskningsbaseret myndighedsbetjening skal udføres med samme integritet som uni's øvrige opgaver
- at resultaterne af myndighedsrådgivning mv. skal være offentligt tilgængelige og kunne fagfællebedømmes
- at forskernes ytringsfrihed og forskningsfrihed er grundlæggende principper, som universiteterne værner om, også i den forskningsbaserede myndighedsbetjening
- at der bør sikres tilstrækkelig sikkerhed for basisbevillinger, så sektorforskningens vidensberedskab opretholdes (Danske Universiteters hvidbog 2009).

De ansatte i 2012: Fusionerne en fiasko

Men anbefalingerne havde tilsyneladende ikke den store effekt, for de ramte 'sektorforskere' oplevede fusionerne som en fiasko: Såkaldte faglige rationaler og synergier var der ikke kommet noget af. Friheden til at vælge forskningsprojekter var blevet markant mindre. Betingelserne for at udføre myndighedsbetjening er blevet ringere. Trivsel og arbejdsmiljø var ikke prioriteret hos de nye ledelser (CFA-undersøgelse 2012).

AUs rektorat ville imidlertid ikke kalde fusionen for en fiasko, for integrationen og procedurer var en løbende og igangværende proces, som ikke skulle evalueres for tidligt. Men ledelsen med Lauritz Holm-Nielsen i spidsen anerkendte de ansattes oplevelser. Man kunne dog ikke i 2012 sige, hvad man ville gøre for at forbedre misforholdene. Først skulle undersøgelsen analyseres, og så ville ledelsen spille ud.

FORSKERforum har bedt om aktindsigt på AU i initiativerne, men har ikke fået noget svar.

Frihedsforsker: AUs 'sektorforskere' under stort pres

- i et system med mange systemfejl, der skaber diskrepans mellem idealer og praksis.

"I Gyllegate var AUs sektorforskning under stort pres, og forskningen blev misbrugt. Den sag afslører, at der er stor diskrepans mellem universitets idealer og så en virkelighed, der er meget politiseret", siger **professor-emeritus Heine Andersen**, som har forsket i forskningsetik og netop nu er i gang med et projekt, der handler om forskningsfrihedens aktuelle rammer i Danmark.

"Når man analyserer en sådan sag for at hente erfaringer herfra, må det gøres ud fra et ideelt udgangspunkt: Forskningsfrihed og uafhængig forskning må ikke udsættes for pres eller være til forhandling. Uafhængighed betyder, at forskerne ikke må udsættes for et eksternt pres, der påvirker ens konkrete forskning. Der må således principielt heller ikke være (større) økonomiske afhængigheder mellem parterne, for det sætter forskerne i en svag og udsat position, så de kan presses til at levere politiseret 'bestillingsforskning', forklarer han.

Frihedsgradernes rammer i praksis må ikke gradbøjes efter omstændighederne, siger han. "Til forskel fra traditionelle uni-forskere, får 'sektorforskere', der udfører myndighedsopgaver, angivet et problemområde, som de skal belyse, men så skal de have frihed i gennemførelse til at bestemme metoder og design uden indblanding fra opdragsgiveren. Ligeledes skal der være frihed til at diskutere med andre forskere under projektførelsen og selvfølgelig frihed til at fremlægge analyseresultater offentligt til kritik og oplysning. Arbejdet kan udføres i relation til en kontaktgruppe, men det er principielt et indgreb i forskningsfriheden, hvis der er nedsat en styringsgruppe med eksterne deltagere uden forskningskompetence og reel styringsret. Samtidig er det meget vigtigt, at der er garantier og procedurer i tilfælde af konflikter, som den menige

sektorforsker eller forskningsleder kan handle efter, så det ikke bliver noget, som skal forhandles på stedet", mener han.

Under åbenlyst ministerpres

FORSKERforum har bedt sociologiprofessoren om at analysere Gyllegate i de aspekter og roller, som AUs 'sektorforskere' har været sat i. For forskningens rolle i sagen er ekstraordinær, fordi konflikter er sjældent velbelyste igennem aktindsigt, pressehistorier og folketingsbehandling. Derfor er den også velegnet som case til at se på, hvad 'sektorforskningen' har af roller og om der er systemfejl.

Det er en meget kontroversiel samfundspolitisk sag, hvor man skal bemærke, at den kun kom frem, fordi pressen – herunder BERLINGSKE og FORSKERforum – begyndte at stille spørgsmål til den. Hvis det ikke var sket, havde vi nok aldrig fået det tætte indblik i forskningens rolle i magtens maskinrum", siger han.

"Når sagen så afslører så mange problematiske aspekter, skyldes det formentlig kun en meget klodset håndtering fra ministerens/embedsmændenes side, som nu gør, at vi har et enestående indblik i, hvordan systemet prøver at bruge/misbruge forskere og forskning."

“Når man analyserer Gyllegate for at drage erfaringer herfra, må det gøres ud fra et ideelt udgangspunkt: Forskningsfrihed og uafhængig forskning må ikke udsættes for pres eller være til forhandling

Heine Andersen

Pressen og aktindsigt har afsløret, at AUs sektorforskere har været sat under stort pres fra minister Eva Kjer Hansen og hendes embedsmænd. Det skete

- idet deres arbejde skulle kommenteres af en eksternt lobbyistpart (landbrugets SEGES),
- ved, at ministerielle embedsmænd prøvede at presse dem til at levere andre eller bestemte resultater, som passede ind i ministerens Landbrugs-pakke og
- da AUs navn blev misbrugt i lovfasen, så det fremstod, som om AU legitimerede for den videnskabelige faglighed, mens centrale og politiserede data i virkeligheden var produceret af ministerens embedsmænd.

Før fusionerne i 2007 blev sektorforskningen ofte mistænkt for at lave politiseret 'bestillingsforskning' for ministerier og styrelser: "Der er intet grundlag for, at konkludere, at AUs sektorforskere har været presset til at lave 'bestillingsforskning' i Gyllegate. Men der er gråzoner, som ikke burde være i universitetsforskning. Forskerne har selv fortalt, at de følte sig pressede af Eva Kjers embedsmænd. Og der er fx stærke indikier på, at SEGES fik ændret i centrale data, som FORSKERforum har beskrevet", siger Heine Andersen.

"Men AU-forskerne var jo underlagt en kontraktlig tavshedspligt og dermed afskåret fra at oplyse sagen. Vi får ikke at vide, hvor og hvorfor de har ændret i tal og 'rådgivning' efter mødet med SEGES og embedsmænd. Hvis det havde været fri forskning, kunne man have gennemført et åbent seminar med adgang for alle. Så kunne gråzoner og mistanker være elimineret", siger professoren.

SE NÆSTE SIDER

Case-studie i Gyllegate: AUs problemer i 8 punkter

Gyllegate førte til landbrugsministerens fald, efter at det bl.a. kom frem, at AUs sektorforskere ikke ville tage ansvar nogle af Landbrugsprogrammets miljøberegninger. **Professor-emeritus Heine Andersen** har studeret forløbet nøje, for han er ekspert på forskningsetik og er netop nu i gang med et forskningsprojekt om forskningsfrihedens rammer.

Gyllegate var en kontroversiel sag

med forskningen som part, som blev sjældent velbelyst i mange aspekter, konstaterer han. Det gør den velegnet som case, hvis man vil studere 'sektorforskningens' roller og position. Han konkluderer, at Gyllegate afslører mange systemfejl, som har sat AUs 'sektorforskere' i nogle svære dilemmaer. I overskriftform kan det opstilles i otte problemer.

PROBLEM 1: Sig nej til politiseret opgave?

AUs DCE-institut fik som særopgave til 350.000 kr. at udarbejde en lynrapport med opdaterede baseline-data. Af kontrakten fremgik, at landbrugets vidensløbbyister SEGES skulle **"inddrages i faglige beregninger i fornødent omfang"**, samt at der skulle afvikles en halvdagsworkshop, hvor SEGES skulle have ret til at kommentere på et udkast til notat med revurderinger.

Da FORSKERforum i januar spurgte AUs prodekan Kurt Nielsen, hvorfor AUs 'sektorforskning' ikke sagde nej til opgaven, svarede han, at AU oplevede det som en dialog og ikke som et pres, når ministeren stillede krav om SEGES-inddragelse, for AUs forskere har faglig integritet til at modstå eksternt pres.

"AUs ledelse skulle have sagt nej til opgaven. Men det er jo nemt for mig at sige bagefter", modsiger Heine Andersen. "Ministeriet bad om belysning af et bestemt spørgsmål – baseline – men kan ikke diktere metoder og design, eller hvem AUs forskere skal snakke med. Og kontraktkravet om en lobbyists indblanding, mens andre interessenter udelukkes, indikerer jo tydeligt, at det mere handlede om politik end om faglighed. Derfor burde man have sagt nej, eller have stillet

krav om, at SEGES ikke måtte deltage", siger Heine Andersen.

Men der er også andre grunde til at sige nej: "Fri og uafhængig forskning skal være offentligt tilgængelige og kunne fagfællebedømmes. Andre forskere skal kunne efterprøve ens data, og i en så vigtig miljøpolitisk sag skal offentligheden have samme mulighed. Tavsheds klausuler og afgivelse af ophavsret og andre rettigheder krænker forskningsfriheden. Generelle tavsheds klausuler for offentligt ansatte savner hjemmel i Forvaltningsloven, og er dermed ugyldige, med mindre særlige forhold er til stede. Ikke desto mindre er det desværre en udbredt praksis at bruge disse klausuler, og det er stærkt bekymrende at mange universitetsledere automatisk skriver under på dem", siger Heine Andersen.

"Men i AUs kontrakt med ministeriet var der indlagt tavsheds klausuler og afgivelse af ophavsret, som er i strid med principper for forskningsfrihed. Offentlighedslovens særlige bestemmelser i tilfælde med lovforberedelse bør ikke kunne annullere publiceringsfriheden. Det skader både troværdighed og demokrati. Men forskningsfrihed har desværre en meget svag juridisk forankring, som universiteterne ikke burde acceptere".

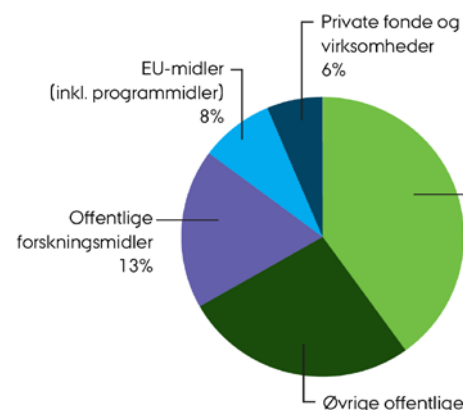
PROBLEM 2: Den økonomiske klemme

"Gyllegates forskningsside har afsløret en gråzone af pres og forsøg på politisk indblanding i det faglige", konstaterer Heine Andersen.

Han har bemærket, at presset afdrammatiseres af AUs sektorforskningsledere, som ikke har sagt noget negativt om ministeriets eller Naturstyrelsens rolle i processen. AU har efterfølgende afdrammatiseret presset fra ministerielle embedsmænd eller SEGES udefra med, at AUs forskere skam har stået fast på deres faglighed. 'sektorforskerne' har stået fast på deres faglighed.

Og Heine Andersen kan godt forstå den økonomiske logik bag, at AU ikke siger noget negativt om ministeriet. AU-DCEs myndighedsbetjening foregår formelt efter armslængde-princippet, hvor forskerne har forskningsfrihed. Men da AU tjener 121 mio. kr. (2016) på betjeningen for Miljøministeriet, er det noget af en balanceakt at opretholde den videnskabelige uafhængighed uden at modsige ministeriets politiske projekter - og dermed miste projekter og penge i fremtiden.

"Når AU åbenbart ikke overvejede at sige nej til opgaven og ikke protesterede mod det utilstedelige pres fra ministeriets embedsmænd, må det ses i lyset af, at det økonomiske pres underminerer armslængden i praksis. Finansieringsformen svarer jo til, at domstolene skulle skaffe ekstern finansiering til løn til sine dommere, husleje til bygninger osv. for hver enkelt retssag! Så AU 'sektorforskning'

Udkast til Baseline-2021 og revideret efter SEGES' og naturstyrelsens kommentar. Ændringer fremhævet med rød

Tabel 1.2. Udvaskningseffekter af virkemidler, strukturændringer m.m. på landsplan i perioden frem til 2021 ved en tilpasset N-norm. En negativ værdi angiver en merudvaskning. * Indeholdt i tilpasset norm

Virkemiddel m.m.	Areal ha	Udvaskningseffekt i Rodzonen i 2021 ton N		Udvaskningseffekt i Rodzonen i 2021 ton N	
		Min.	Max.	Min.	Max.
Teknisk justering *	106.000	-	-	-	-
Randzoner	0	0	0	0	0
Energigrøder	1.200	34	65	34	65
Økologisk areal	17.000	285	484	285	65
Bioforgasning	ikke relevant	860	860	860	1.000
MVJ ordninger	0	0	0	1.300	1.300
Miljøgodkendelser, areal	475.000	360	360	0	0
Kvælstofdeposition	ikke relevant	0	0	360	360
Ekstra efterafgrøder	0	0	0	3.000	3.000
Slæt i stedet for afgræsning	17.000	0	0	0	0
Udvikling i udbytter m.m.	ikke relevant	145	931	145	931
Effekt - årlig tilpasset N-norm	Hele landbrugs-arealer	-12.000	-12.000	-1.200	-4.400
Total for hele landet, udvaskning				Ca. -10.700	Ca. 350

26. oktober stod der på første udkast til AU-DCEs første baseline-rapport. Men hvad skete ved mødet med landbrugslobbyen i SEGES og en flok embedsmænd fra Landbrugsministeriet, siden nogle af data ændrede sig drastisk i den reviderede og endelige rapportering, dateret 17 november?

har simpelthen svært ved at sige nej til at udføre opgaven for sin største kunde, for ellers risikerer de at andre får leverancen, fx private konsulentfirmaer”, siger professoren. Det er allerede sket i flere tilfælde.

”Det er en åbenlys systemfejl, at AU er økonomisk afhængig af en (stor-)kunde. Uafhængigheden er dermed til forhandling/til salg. Det er det dilemma, som AUs forskningsledere står i, og det løser de kynisk set ved at foregive, at de er uafhængige og upåvirkelige af pres og at der ingen problemer er i sagen, selv om de faktisk står svagt overfor et ministerium, som betaler”, siger han.

”Og lederne er selvsagt nødsaget til at hævde, at AUs forskere skam har stået fast på deres faglige integritet og ikke ladet sig ’politiseres’. Men hemmeligholdelser, manglende referater og protokoller, ændrede opgørelser, som vi ikke kan få indblik i, betyder, at det har vi ikke dokumentation for; fordi den dokumentation, der normalt kræves i forskerverdenen ikke findes. Og det er da et problem for AUs troværdighed i den konkrete sag”.

Men samtidig er det et stort problem, at dilemmaet jo bliver individualiseret: ”De menige sektorforskere - hvis faglige integritet, der ikke er grund til at stille spørgsmål ved - har været sat i en utaknemmelig situation, hvor de skulle modstå pres fra magtfulde interessenter, samtidig med, at deres AU-ledere har gjort dem opmærksom på, at de skulle handle ’diplomatisk’ af hensyn til AUs gode relation til ministeriet”.

PROBLEM 3: Ingen referater eller protokol

Af kontrakten fremgik, at landbrugets videnslobbyister SEGES skulle ”**inddrages i faglige beregninger i fornødent omfang**”, samt at der skulle afvikles en halvdags workshop, hvor SEGES skulle have ret til at kommentere på et udkast til notat med revurderinger.

Aktindsigt afslører, at SEGES – og en gruppe ministerielle embedsmænd – faktisk fik held til at ændre drastisk i AUs udkast til baseline-effekter. Det skete formentlig på seminaret og ved skype-møder de næste uger, som ikke er dokumenterede.

Et åbenlyst eksempel er den centrale mangel i, at det ikke er dokumentation for, hvad SEGES og embedsmændene faktisk sagde og krævede på seminaret. Der blev nemlig ikke udfærdiget et referat herfra.

Heine Andersen: ”Bortset fra den ejendommelige deltagerkreds for et forskermøde burde sådan et seminar have været åbent – eller i det mindste dokumenteret – så andre efterfølgende kan kontrollere, om ændringer var fagligt velbegrundede. Det er overhovedet ikke i overensstemmelse med god forsknings- og dokumentationspraksis, når der ikke er lavet et referat eller en protokol. Det er specielt uigennemsiagtigt, hvilken rolle embedsmændene har haft i bearbejdning af resultater”.

Heine Andersen henviser til, at manglerne strider mod almindelige krav om gennemsigtighed, som er oplyst i *Dansk Kodeks for Integritet i Forskning*.

”Men hemmelighedskræmmeri skaber mystik og det svækker troværdigheden enormt. Det kan kun bidrage til mistanker om, at det faktisk lykkedes for lobbyisterne og ministeriets embedsmænd at ændre drastisk i den omtalte tabel, til fordel for SEGES’s og miljøministerens interesser. Den mistanke kunne være undgået, hvis normal god praksis om referater m.v. var blevet fulgt”.

ja

AU-ledelsen: Ingen kommentarer

FORSKERforum har forelagt Heine Andersens analyse for AU-Sciences dekan Niels Chr. Nielsen og prodekan Kurt Nielsen med tilbud om at blive interviewet om analysen. De har ikke ønsket at udtale sig.

Rammeaftale med Miljøministeriet 41%

Figuren viser AU-sektorforskningens afhængighed af finansieringskilder. 41 pct. stammer fra Miljøministeriet (2014)

kontrakter 30%

Embedsmænd pressede AUs miljøforskere

Landbrugsminister Eva Kjer Hansen i Folketinget sekunderet af de tre centrale kontorchefer, som skruede Landbrugspakken sammen: Thomas Bruun Jessen (Naturstyrelsen), Morten Ejrnæs (ministeriet) og Christian Vind (ministeriet)

Selv om AU-DCEs 'sektorforskere' havde leveret det materiale og de data, som de fandt fagligt forsvarligt, prøvede politiserende embedsmænd fra Naturstyrelsen og Landbrugsministeriet igen og igen at få dem til at korrigere, så der fremkom regnestykker, der ville fremstille Landbrugspakkens miljødata mere miljøvenlige.

Men forskerne stod tilsyneladende imod presset, viser aktindsigt i sagens dokumenter, som blev offentliggjort kort før loven blev vedtaget i Folketinget.

Miljøministeriets beregninger bag landbrugspakken er fra flere sider blevet kritiseret for at være manipulerede.

Dels fordi det i lovgrundlaget foregives at AUs 'sektorforskere' stod bag data og beregninger, mens centrale elementer stammede fra ministerens egne embedsmænd. Og dels fordi embedsmændenes pres på forskerne blev en grim proces, hvor embedsmændene forsøgte at presse præmisser igennem, og hvor præmisserne var skruet sammen så miljødata ville være givne på forhånd – som ministeren gerne vil have dem, fordi de fremstillede hendes lovforslag som miljøvenligt.

Politiserende embedsmænd

Men efter lovens vedtagelse afslørede BERLINGSKE så, at de uvildige forskere, der skulle levere de bagvedliggende beregninger og analyser, i efteråret og vinteren blev udsat for et massivt pres fra embedsmænd. Det var meget afslørende for processen, der førte op til Gyllegate og minister Eva Kjers afgang, for det viste, hvor politiseret Gyllegate var, når ministeren brugte sine embedsmænd maksimalt til at vinkle lovforslaget.

Mens AUs 'sektorforskere' i flere tilfælde (sept. – nov. 2015) afviste embedsmændenes forsøg på at revidere data med henvisning til, at det var der ikke fagligt grundlag for, prøvede embedsmændene

– med kontorchef Morten Ejrnæs fra ministeriet i spidsen – igen og igen at flytte eksperternes skøn.

Ekspert: Useriøst spørgsmål

Meget bramfrie afvisninger fik embedsmændene i deres korrespondance med seniorforsker Karen Timmermann. Da embedsmændene fortsætter deres pres, trods gentagne afvisninger, for at få AU til at sige, at merudledning i det enkelte vandområde ikke forringer miljøtilstanden på indikatorniveau, svarer hun om og om igen, at det er der ikke fagligt belæg for

For så irriteret at sætte trumf på: ”Der er altså grænser for, hvor useriøse spørgsmål, jeg vil svare på” (mail 18. sept.).

For fire minutter senere at moderere sig: ”Og et lidt mere neddæmpet svar er: Vi kan ikke sikre, at merudledning ikke forringer miljøtilstand på indikatorniveau (og det har vi skrevet 100 gange)”.

Projektchef afviste igen og igen

Et tilfælde var, at ministeriet meget gerne ville have et præciseret ”**ekspertskøn på den nedre effekt af randzonerne**”, fordi AU kun mente at have fagligt grundlag for at fastslå en øvre grænse på 1.100 tons.

Men den grænse vil embedsmændene gerne have ned, for at afdramatisere Landbrugspakkens merudledning af kvælstof, så efter at være afvist mange gange, spurgte de til sidst: ”**Vil AU have indvendinger imod, at ministeriet konkluderer, at randzoneeffekten er 825 tons (gennemsnit af 550 og 1.100 tons)**”.

Men det afviste projektchef Poul Nordemann endeligt: ”Vi er nødt til at afvise, for vi ikke har datagrundlag for at fastsætte en nedre grænse” (mail 25. nov.).

PROBLEM 4: Embedsmænd brækkede armslængden

BERLINGSKE afslørede i starten af februar – efter at Landbrugspakken var hastevedtaget i Folketinget – at AU-DCEs sektorforskere blev sat under stærkt pres for at korrigere i deres regnestykker, så ministerens miljøplan kom til at fremstå mere miljøvenlig end den er. De ville gerne have tal, som viste, at der ikke udskylles så meget kvælstof fra landbruget. Men forskerne – som i oktober/november også var sat under pres af SEGES – modstod ifølge korrespondancen presset ved at erklære embedsmændenes forslag for fagligt uforsvarlige.

Til BERLINGSKE fortalte to af de implicerede forskere bagefter, da korrespondancen var blevet afsløret, at de oplevede sig udsat for et usædvanligt stort politisk pres fra embedsmændene. Embedsmændene kom nærmest med præmisser for regnestykker, hvor resultatet var givet på forhånd. Og projektchefen udtalte, at han ikke kunne huske, at embedsfolk så vedholdende gav udtryk for bestemte ønsker til forskernes arbejde.

Heine Andersen: ”Forløbet afslører en helt utidig politisk indblanding, når embedsmændene løbende i en udredningsproces har kunnet lægge pres på, hvad de ønskede af resultater. Det afslører en usund kultur, hvor kunden kræver ’bestillingsforskning’, politisk bestilt rapportering.

Der var og er tydeligvis ingen procedurer eller aftaleforhold, som skærmer de forskere/forskergruppen fra den slags indblanding, når først processen er i gang. Derfor kunne de udsættes for et helt asymmetrisk magtforhold, når de skulle modstå pres fra magtfulde ministerielle embedsmænd” siger han.

”Når de så alligevel er tvunget til at deltage, skyldes det jo igen den økonomiske klemme. Det kunne koste bevillinger og stillinger at sige nej eller protestere for højt”, siger Heine Andersen.

På baggrund af Aarhus Universitets beregninger af effekt på udvaskning i forhold til rodzonen er ved indregning af retention beregnet den isolerede effekt i kystvandmiljøet på landsplan af planen for udfasning af normreduktionen ved 2/3 udfasning i 2016 og fuld udfasning fra 2017 og frem til ca. 2.740 tons kvælstof i 2016 stigende til ca. 4200 tons kvælstof i 2017, ca. 4.350 tons kvælstof i 2018 og 4.725 tons kvælstof i 2021. En udfasning af normreduktionen vil endvidere øge mængden af nitrat i grundvandet og medføre en merudledning af ammoniak til vandmiljøet og naturen. Den øgede udledning af ammoniak til luften vurderes at blive ca. 1.600 tons i 2016 stigende til ca. 2.700 tons i 2021. Hertil kommer en mulig effekt af, at tilskyndelse til anvendelse af ammoniakreducerende miljøteknologi reduceres, hvilket kan medføre, at anvendelsen af forsuring og evt. nedfældning reduceres. Ydermere er det angivet i baselinerapporten fra 2015, at øget proteinindhold i korn vil kunne resultere i øget N-udskillelse og dermed øget ammoniaktab. Da en øget ammoniakemission vil skulle elimineres i henhold til internationale forpligtelser, behandles påvirkningen fra ammoniak ikke i nærværende miljørapport. Endelig kan planen indebære påvirkning af klimaet gennem øget CO₂-udledning. Da normudfasningen ikke påvirker harmonikravene, vurderes det, at normudfasningen ikke medfører øget udledning af fosfor. Tilsvarende forventes normudfasningen ikke at føre til en øgning af belastningen som følge af pesticid anvendelsen.

I regeringens plan indgår, at den isolerede miljøpåvirkning som følge af øget gødsning til dels imødegås af en række modsatrettede effekter, herunder væsentligst effekten fra andre, allerede vedtagne initiativer såsom økologi, vådområdeindsatser, udvikling i landbrugsarealet, reduceret N-deposition som følge af NEC (jf. Kommissionens forslag fra januar 2015) mm. Dette er den såkaldte baseline 2021-effekt. Disse tiltag bidrager alle til en reduceret næringsstofudledning fra landbruget. Baseline 2013-2021 er beregnet til en reduktion på hhv. 2.535, 3.266 og 3.870 tons kvælstof i kystvande i 2016, 2017 og 2018. Det bemærkes, at den planlagte ophævelse af randzonen reducerer baseline-effekten med 725 tons kvælstof årligt. Det er således vurderet, at udfasning af normreduktionen modregnet baseline-effekten medfører en merudledning på hhv. 915, 1.395 og 1.004 tons kvælstof i kystvande i hhv. 2016, 2017 og 2018 forudsat, at husdyrproduktionen i Danmark er uændret.

SNYD. Ministerens Miljørapport misbrugte AUs videnskabelige autoritet: Der står i toppen "På baggrund af Aarhus Universitets beregninger..." Man tror derfor også, at AU står bag de konkrete beregninger, når der senere står "Baseline 2013 er beregnet til..." og "Det er således vurderet...". Men her var det ministeriets embedsmænd, som var kreative...

PROBLEM 5: Den videnskabelige autoritet misbrugt

En central konflikt om miljøkonsekvenserne i Landbrugspakken var, om det var klart i lovgrundlaget, at minister Eva Kjer Hansen havde summeret tre års miljøeffekter (2012-15), så 2016 kom til at se langt grønnere ud end det var. Det fremgik af en notits i forhandlingsoplæg, men notitsens mening blev ikke fremhævet for Folketinget.

Minister Eva Kjer Hansen hævdede såltsat – og det blev kilden til hendes Gylllegate - at regnemethoden var fremgået klart i hele det politiske forløb. Den konservative ordfører Rasmus Jarlov benægtede dette.

Men efter at syv forskere i en høring gav Jarlov ret, da de heller ikke kunne anerkende regnemethoden, har flere andre ordførere indrømmet, at de heller ikke forstod konsekvenserne:

"Ingen advarede os om omstridt regnemetode" (BERLINGSKE 7. marts).

Problemet viste sig også at være, at fx miljørapporten bag Landbrugspakken var så mudret - eller udspekuleret - udformet, at det ikke fremgik klart, hvornår Aarhus-forskerne stod bag data og analyser - og hvornår data og analyser stammede fra ministerens egne embedsmænd fra Naturstyrelsen. Og da Aarhus-forskerne blev spurgt til, hvad de faktisk stod inde for, meldte de ud, at de ikke kunne genkende data i Miljørapporten.

Rasmus Jarlov fortæller, at han rigtigt nok fik fremlagt tallene under forhandlingerne, men han anede ikke uråd om

tallenes status, for ifølge ministerens fremlæggelse stammede regnemethoden fra uafhængige forskere: "Vi fik at vide, at Aarhus Universitet havde lavet tallene, og at de stod inde for tallene. Det er ikke vores job at sidde og regne tal efter, som vi får fra et ministerium. Det er nødt til at være sådan, at de ting, som de fortæller os, er rigtige".

Heine Andersen: "AUs videnskabelige autoritet blev misbrugt politisk, hvilket Jarlovs udtalelser jo klart er udtryk for. AUs baseline-rapportering blev fx anført som autoritativ kilde i Miljørapporten, og den bryggede Naturstyrelsens embedsmænd så videre på, uden at det klart fremgår, hvem der havde ansvar for hvad. Det var umuligt at afkode, hvad forskerne stod bag. Derfor var det forståeligt, at Rasmus Jarlov blev forvirret".

Kravene til forskernes ageren stilles ideelt set ud fra ekspertansvar og universitetslovens krav om at deltage aktivt i at formidle, mener Heine Andersen:

"AU-DCE burde derfor aktivt og af egen drift være gået ind i debatten for at få afklaret uklarhederne, dvs. hvilke data de stod inde for, og hvilke ikke. Samt ikke mindst, hvor de mente, at embedsmændenes forudsætninger, data og regnemetode ikke holdt vand. Men forskerne var jo bundet af tavsheds klausul, så deres forbehold skulle trækkes ud af dem, først af journalister og senere af oppositionspolitikere ved den meget omtalte høring af de 7 forskere i Folketinget".

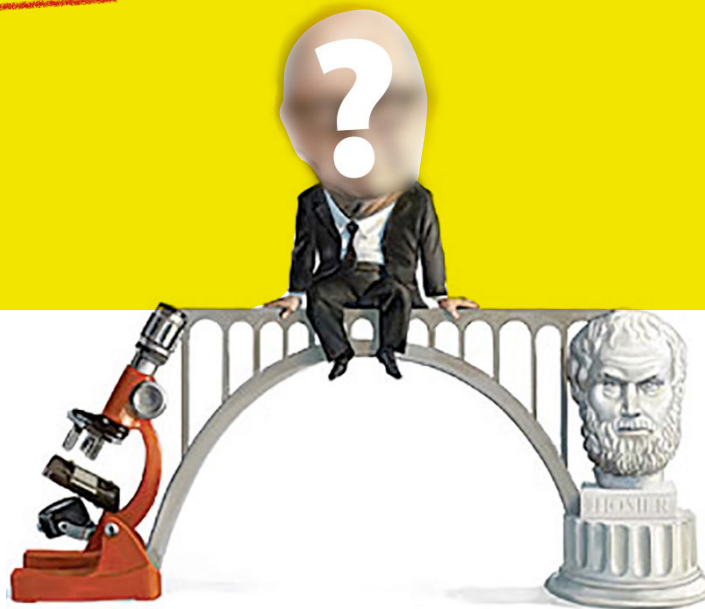
PROBLEM 6: AU ringede ikke på alarmklokken

"Forskere skal protestere, hvis deres forskning bliver misbrugt, ellers får de et troværdighedsproblem og vi får et problem i den demokratiske proces. Men hvis ikke BERLINGSKE og FORSKERforum havde boret i sagen, og hvis de ikke havde stillet spørgsmål til Landbrugspakkens baggrundsmateriale, så havde offentligheden aldrig fået indblik i, hvor problematisk Landbrugspakken er. For sagen er jo, at AU-forskerne først kom ud af busken, da journalisterne gik til dem. Og den passivitet skaber et alvorligt demokratisk problem, hvis forskerne og universitetet skal stå inde for uafhængig og troværdig oplysning, og være en kritisk instans i samfundet".

Ud fra, hvad der er kommet frem i offentligheden mener Heine Andersen, at der er flere tidspunkter, hvor AU-sektorforskerne kunne have korrigeret i offentligheden:

"Rasmus Jarlovs henvisning til, at han troede AUs sektorforskning var autoriteten bag lovens miljødata viser jo tydeligt, at der var brug for en korrektion. Fejlen opstår i det politiske system, og ansvaret er i sidste ende ministerens, ingen tvivl om det.

Men i det øjeblik, det gik op for sektorforskerne, at den, som havde bestilt rapporten, altså ministeren misbrugte den, burde de aktivt og af egen drift – altså før pressen afslørede sagen – have gået ind", mener Heine Andersen. "Forskeres etiske pligter og Uni-Lovens bemærkninger om formidling kan selvfølgelig ikke påføre demansvar for at overvåge alt, hvad deres forskning bliver brugt (eller misbrugt) til. Men når det er ministeren selv og i en så miljøpolitisk vigtig sag, må forskerne være helt bevidste om sagens alvor, og de burde have meldt klart ud i offentligheden, hvad de stod bag og hvad ikke. De er jo ikke embedsmænd for ministeren, men forskere".

PROBLEM 7: AU mangler standarder

Heine Andersen konkluderer, at det af denne sag forekommer åbenbart, at AU ikke har klare procedurer og strategier til at værne om forskningsfriheden og om det frihedsrum, som uafhængig forskning kræver. Men professorens igangværende udredning viser, at det samme gælder for andre universiteters 'sektorforskning'.

"Der mangler overordnede strategier for forskningsstrategi i en tid med store ændringer i vilkår og rammer.

- AUs sektorforskning mangler tilsyneladende standarder for, hvornår man siger nej til en opgave (SEGES-problemet, tavsheds klausuler, publiceringsfrihed).
- Der bør være procedurer for, hvad kunder må blande sig i og ikke blande sig i under selve udredningsprocessen (embedsmands-preset).
- Der bør være procedurer for, hvor forskere skal henvende sig, hvis de oplever at opgaver bliver 'politiserede'.

Heine Andersen kunne forestille sig en nødbremse: "Det kan ikke være meningen, at pres eller politisering bliver de menige forskeres individuelle problem, uanset deres høje personlige, faglige integritet". Han mener imidlertid ikke, at det vil nytte med den nærmeste leder (projektlederen eller institutlederen) som klageinstans, for disse vil sandsynligvis bare opfordre til at konflikter løses diplomatisk i mindelighed - dvs. at man følger kunden. Institutlederen skal have få penge i kassen. Ideelt set skulle der altså være en mulighed for - eller en pligt til - at melde opad til højere niveau, dekanen eller rektor. Og det skal så være i en skriftlig form, så problemet dokumenteres for eftertiden".

Han tror ikke, at man kan løse problemet via kontraktlige formuleringer: "Det risikerer at blive en formel sovepude, uden praktisk betydning. Formelle rettigheder er ikke meget værd, hvis der eksisterer en økonomisk afhængighed af kunden, for så er alt til forhandling! Men klare kontrakter uden tavsheds-klausuler og med sikring af publiceringsfrihed ville da hjælpe, så tavsheds-kulturen afvikles", siger han og tilføjer: "Igen er grundproblemet imidlertid er manglende basisbevillinger".

PROBLEM 8: Fortsat to kulturer

Sektorforskningen i DMU og DJF blev i 2007 fusioneret med Aarhus Universitet og blev ved den lejlighed underlagt Uni-Loven. Planen var så, at myndighedsbetjeningen langsomt skulle integreres, så der ikke længere blev talt om to forskningskulturer:

"I Gyllegate var AUs sektorforskning under stort pres og forskningen blev misbrugt. Forløbet afslører, at der er stor diskrepans mellem universitetets frihedsdealer og myndighedsbetjeningens realiteter og praksis", siger professor-emeritus Heine Andersen.

"Der fortsat er tale om to kulturer, for AU ikke har formået at indføre universiteternes standarder vedrørende forskningsfrihed, men det problem gælder også de andre uni'er med 'sektorforskning'. Groft sagt indikerer forløbet jo, at 'sektorforskernes' i praksis ikke havde fuld frihed til selv at bestemme metoder og design, for både SEGES og embedsmænd havde jo ret til at blande sig".

Sagen har afdækket nogle arbejdsformer, som ikke burde forekomme i fri universitetsforskning, fx manglende dokumentation for ansvar og forløb. I nogle tilfælde ser det ud som om, de ansvarlige på AU ikke har været helt klar over deres pligter, rettigheder og roller som uni-forskere:

"Sagen blotlægger en konstruktionsfejl ved såkaldt forskningsbaseret myndighedsbetjening. Først indbygger systemet en konflikt mellem forskning og politisk proces, og dernæst skjuler man den i praksis. Forskningsfriheden er dømt til at tabe".

Det er et dobbeltspil, som illustreres ved, at embedsmænd - som Heine Andersen har interviewet om kontraktforhold - fortæller, at ministerie-systemet man ikke betragter 'sektorforskernes' produkter som forskning. De opfatter myndighedsbetjening som konsulenttjeneste:

"Men samtidig bruger man forskernes titler og universitetets status og autoritet som legitimering af troværdighed og neutralitet på oplysninger, der skal være politisk beslutningsgrundlag. Offentlighed og Folketinget gives det indtryk, at 'myndighedsbetjeningen' kommer med den uafhængighed og troværdighed, der hører til uni-forskning. Men i praksis er uafhængigheden et fupnummer, når opgaver ikke løses under forskningsfrihed".

Heine Andersen mener, at Gyllesagen må føre til en større selvransagelse i systemerne med myndighedsbetjening:

"Foreløbig har AUs ledelse blot meldt tonløst ud i et nyhedsbrev, at man har tillid til sine sektorforskere i lyset af den store medieomtale, hvor de har været i centrum. Men den meget kontroversielle miljø sag sætter altså fokus på nogle systemproblemer, som ikke bare gælder for AU. Både i demokratiets og forskningens interesse bør sagen være anledning til, at forskningsbaseret myndighedsbetjening gennemgår et tilbunds gående eftersyn med henblik på at få afklaret roller, procedurer og standarder for at sikre uafhængighed, åbenhed og kvalitet i forskningen".

AU-ledelsen: Ingen kommentarer

Vil ikke interviewes om Heine Andersens analyse af Gyllegate.

Parkerer sagen i en programerklæring

Niels Christian Nielsen

(Foto: Lars Krause, AU Kommunikation)

FORSKERforum har forelagt Heine Andersens analyse af Gyllegates forskningsetiske problemer for AUs ledere, der har ansvar for 'sektorforskning' og myndighedsbetjening. Ledelsen fik dermed mulighed for at kommentere de otte problem-felter i et interview.

Men lederne – og heller ikke AUs informationschef – har ikke svaret på FORSKERforums tilbud, så man ønsker åbenbart ikke at udtale sig om den konkrete sags problemfelter.

Man har tilsyneladende parkeret sagen med en erklæring, som den ansvarlige for myndighedsbetjeningen sendte ud for tre uger siden. Her siges, at AUs forskere nok har været under pres, men det foregives, at såvel de involverede forskere som AU-systemet har håndteret Gyllegate helt efter bogen. Det er ikke en sag, som har givet særlige problemer:

"Jeg vil gerne udtrykke min fulde opbakning til det store arbejde som forskerne har udført under et stort pres fra både myndigheder og organisationer. I har vist, at kvalitet og uafhængighed er centrale begreber for vores myndighedsbetjening, og at vi ikke går på kompromis med fagligheden", erklærede **Science-dekan Niels Christian Nielsen** i Ledelsens Nyhedsbrev (4. marts).

Dekanen: 'Udfordringer

Erklæringen var umiddelbart fremprovokeret af BERLINGSKES artikel: 'Embedsmænd lagde pres på miljøforskere' dagen forud.

Dekanen siger at artiklen og sagen sætter fokus på nogle af de "udfordringer", som AUs forskere har været over for.

Dekanen nævner ikke konkret hvor, af hvem og hvordan AUs forskere har været sat under pres, men konstaterer blot: "Sagen om landbrugspakken er et eksempel på, at vores principper af og til kan komme under pres. Den har også vist, at vores forskere ikke desto mindre holder fast i principperne. Vores store værdi for samfundet består netop i, at vi kan levere svar af høj kvalitet i samarbejde med alle uden at miste armslængden".

Programmatik:

'Den gode myndighedsbetjening

Sagen har sat fokus på den vigtige rolle som AUs "uafhængige, forskningsbaserede rådgivning spiller for udviklingen af det danske samfund", erklærede dekanen.

Dekanen nævnte ikke de konkrete problemer og dilemmaer, som Gyllegate sendte AUs myndighedsrådgivning ud i. I stedet fremsatte han en programmatisk erklæring: "Den gode myndighedsbetjening står på tre ben: Faglig kvalitet, åbenhed og uafhængighed", som han så forklarede:

I forskningsbaseret myndighedsrådgivning stiller forskerne ikke selv spørgsmålene. Svarene er der dog ingen, som kan diktere. **Den faglige kvalitet** i metoder og konklusioner er forskernes ansvar, og de kan kun give de svar, som der er forskningsmæssigt belæg for.

Åbenhed er en afgørende præmis. Resultater og mellemregninger være åbent tilgængelige, så enhver vil kunne efterprøve metoderne og gå konklusionerne efter i sømmene: "Der kan opstå situationer, hvor konklusionerne er politisk ubekvemme eller omfatter områder med store erhvervsmæssige interesser, men det må aldrig påvirke forskernes arbejde".

Uafhængighed er afgørende for, at samfundet kan have tillid til forskningen og til universitetet som institution.

"I forbindelse med myndighedsrådgivning er det både naturligt og sædvanligt, at embedsværket og det politiske system har opfølgende spørgsmål til forskernes arbejde. Her er det afgørende princip, at forskerne holder fast på deres faglighed og kvalitet. Det er ikke let at skulle manøvrere under pres i en situation med stærke interesser på spil, men det er ikke desto mindre afgørende, at vi gør det. For hvis vi først giver køb på uafhængighed og går på kompromis med vores faglige kvalitet, så har vi svigtet vores opgave".

jo

SE SIDSTE NYT

PÅ

forskerforum.dk

Studerende bør og kan un

I Danmark er studenteroplæg ikke så udbredt som andre steder. Men det er synd, for læringen kan være stor, også for tilhørerne, siger uddannelsesudvikler Linda Greve.

PÆDAGOGIK

Mennesker husker 10 procent af det, de bliver fortalt. Men hvis de selv skal fortælle om noget, vil de efterfølgende huske 90 procent.

Sådan omtrent forholder det sig, i hvert fald hvis man skal tro den 'læringskegle', som den amerikanske læringsteoretiker Edgar Dale formulerede engang i tresserne. Dale slog selv fast, at hans model ikke byggede på videnskabelige undersøgelser, og at den ikke skulle tages al for bogstavelig. Ikke desto mindre er den almindelig anerkendt som illustration af, at læringskurven stiger, jo mere aktive rede mennesker bliver i forhold til stoffet.

Men dette princip kan godt komme endnu mere til udtryk i dansk uni-undervisning – i hvert fald når det handler om at lade de studerende selv optræde med oplæg om pensum-stoffet. I modsætning til mange andre lande har danske universiteter nemlig ikke særlig stærke traditioner for at bruge studenteroplæg.

"Det er ret evidenter, at vi ikke har gjort det så meget i Danmark. Det gælder eksempelvis i forhold til de angelsaksiske lande og i forhold til hollandske universiteter. Her er det en fast del af undervisningen, at man skal lave oplæg, og man bliver trænet helt ned i folkeskolen i at kunne være mundtlig omkring sit stof," fortæller uddannelsesudvikler Linda Greve fra AUs Center for Undervisning og Læring på Business and Social Sciences

Livtag med stoffet

I en ny artikel i **Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift (DUT)** argumenterer hun for at øge brugen af studenteroplæg, ja faktisk at det at kunne lave mundtlige oplæg bliver et defineret læringsmål i sig selv.

"Grundlæggende er ideen, at du lærer meget, når du selv er aktiv og skal gøre noget. Og hvis du skal fremlægge, hvad ideen er med en teori, og hvordan den forholder sig til andre teorier, så tager du virkelig livtag med dit stof. En ting er at læse og forstå en tekst, men at genfortælle

den for andre, kan være ret svært. Så det er en god måde at få de studerende til at lære og forhold sig til stoffet," siger hun.

Hvorfor mundtlige fremlægningsformer har været mindre brugte på danske universiteter, kan Linda Greve kun gætte på: "Jeg tror måske, vi har været meget skriftlighedsglade og tilsvarende har foretrukket at de studerende har lavet skriftlige opgaver".

Men det er ikke kun underviserne, der har været tilbageholdne. I en undersøgelse, foretaget på statskundskabsstudiet på AU, hvor de studerende blev bedt om at vurdere forskellige undervisningsformer, viste resultatet, at studenterfremlæggelser ikke er særlige populære.

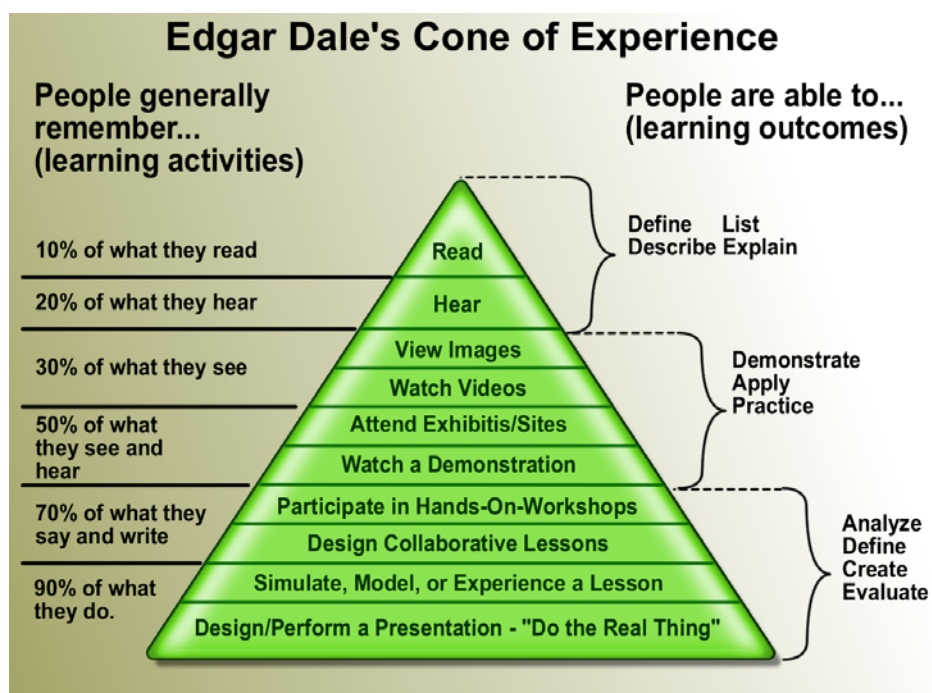
Studenteroplæg har lav status

"Den begrundelse, vi hører om, er, at man hellere vil høre det fra læreren end fra en studiekammerat. Hvis jeg kan få det fra eksperten, hvorfor skal jeg så nøjes med at høre det fra en med

samme vidensniveau som mig selv? Den tilgang giver også mening, hvis man bare oplever undervisningen som transmission af viden," forklarer uddannelsesudvikleren.

Men et studenteroplæg skal ifølge hende opfattes som noget andet og mere læringsfremmende end blot transmission af viden – nemlig en forhandling af mening. Oplægget skal ikke kopiere en forelæsning, men netop et oplæg til at man i fællesskab når frem til en dybere forståelse af stoffet.

"Fordelen ved mundtlige oplæg frem for skriftlige opgaver er, at der kan ske en forhandling af meningen i rummet. Hvis jeg laver et oplæg, kan jeg blive rettet eller måske bedt om at nuancere nogle ting. Der er teksten til sammenligning nødt til at være perfekt i sig selv. Men det kræver, at man tør sige, at den mundtlige fremstilling ikke behøver komme med de perfekte svar, og at meningen kan opstå i fællesskabet."

Læringsteoretikeren Edgar Dales 'læringskegle'. Han tog selv forbehold for videnskabeligheden, men figuren er alligevel blevet brugt og anerkendt som illustration af, at læringen stiger, jo mere man involverer sig i stoffet.

dervise hinanden

“

Studenteroplæg er med til at gøre det til en valid læringsaktivitet, og ikke bare noget underviseren gør, for at slippe for at forberede sig

Linda Greve

Øver sig i eksamen

Og så er der en anden grund til at bruge studenteroplæg, som er lige så indlysende, som den er lavpraktisk: for de studerende munder kurserne ofte ud i en mundtlig eksamen, og det at lave mundtlige oplæg for medstuderende er helt banalt en god måde at øve sig på eksamenssituationen.

”Vi glemmer ofte at forklare de studerende, hvorfor de skal gøre de forskellige ting. Men hvis vi gør klart, at de kommer til at blive eksamineret i deres mundtlige fremstilling, så virker det naturligt motiverende.”

Så eksamen skal bruges som et lokkemiddel?

”Ahh ... det er forhåbentlig ikke nødvendigt at skulle lokke dem. Men det er jo en reel udfordring, hvis de hele semestret bare har siddet og læst bøger, og første gang, de prøver at skulle formulere sig mundtligt om stoffet, er når de sidder med censor ved et grønt bord.”

Der kan ifølge Linda Greve være forskellige måder at praktisere studenteroplægs-øvelser på. Et eksempel, hun kender til, er en underviser i statistik, der giver de studerende som opgave at producere video-oplæg, der bliver lagt på nettet, hvor de medstuderende skal give feedback. Dette foregår uden for den almindelige undervisningstid.

Mundtlig træning skal være implicit

En mere traditionel tilgang er, at man som underviser fordeler en del af det stof, man ellers selv ville have forelæst om.

”Det kan være et supplement til forelæsningen. Man underviser selv i en del af stoffet, og så trækker man de forskellige studenteroplæg ind og skaber en ramme omkring det. Det kræver jo også stor

faglighed af underviseren, at man kan hjælpe med at nuancere oplæggene. Og samtidig får man som underviser et godt indblik i, hvor deres forståelsesniveau ligger.”

Er det underviserens opgave at lære de studerende at lave gode oplæg?

”Det er et spørgsmål, jeg ikke nødvendigvis har svaret på. Jeg underviser selv i at undervise, så det er mit held. Men det er ikke sådan, at alle undervisere skal være retorikere. Og det er heller ikke meningen, at der skal lægges flere kurser ind, der tager ECTS-point fra de studerendes faglighed. Omvendt bør der ligge en implicit træning i mundtlige oplæg, ligesom man lærer at lave skriftlige opgaver, selv om man ikke bliver undervist særskilt i det,” svarer Linda Greve.

Lærerens ansvar for god lytning

Et af de punkter, hun lægger vægt på i sin DUT-artikel, er, at underviseren også skal sørge for, at modtagerne – de andre studerende – er gode lyttere, der både bidrager og får et fagligt udbytte selv.

”Der skældes ofte ud på studenteroplæggene i forhold til dem, der lytter – hvad får de ud af det? Men man lærer rigtig meget af at give feedback, og vi som undervisere skal træne dem i at kunne lytte på en måde, så de kan give feedback og dermed også få mere ud af det selv. Det er med til at gøre det til en valid læringsaktivitet, og ikke bare noget underviseren gør, for at slippe for at forberede sig,” slutter Linda Greve. Og understreger så, at der i hendes øjne ligger lige så meget forberedelse – men ikke nødvendigvis mere – for underviseren i denne undervisningsform, selv om dele af undervisningen varetages af de studerende selv.

lah

TO-DO: Studenteroplæg

Linda Greve beskriver underviserens rolle og opgaver som:

- Allerede i planlægningen af undervisningen skal det indgå, om de studerende skal lave oplæg.
- Skab klare rammer for oplæggene: hvor lang tid, hvilke krav er der til form, og hvad er formålet med, at der skal laves oplæg?
- Lav eventuelt generelt tidsskema for oplægget, som de studerende selv kan udfylde med indhold.
- Introducer og sæt rammen inden oplægget – det er vigtigt, at underviseren legitimerer oplægsholderen, repeterer formålet og rammen og giver ordet videre.
- Udvis engagement og interesse under oplægget.
- Gør de øvrige studerende opmærksom på deres ansvar – at man ikke får bedre oplæg, end man har fortjent som lytter.
- Efter oplægget er det underviserens opgave at være moderator og sikre, at de studerende ikke arbejder videre med forkerte forståelser af stoffet.
- Der kan vælges forskellige former for feedback, eksempelvis:
 1. Gruppediskussioner, hvor de studerende deles i grupper, som hver får et spørgsmål til diskussion, som bagefter opsamles i plenum.
 2. Skemaudfyldning, som tilhørerne udfylder enkeltvis eller i mindre grupper. Skemaet kan eksempelvis spørge, hvad påstanden er, hvilket teoretisk fundament, den bygger på og hvilke indvendinger, der fremførtes mod påstanden.
 3. Fokuspunkter, hvor grupper bliver tildelt særlige fokuspunkter, de skal være opmærksomme på.

Stjernekirurg

Karolinskas ledelse i Sverige håndplukkede kirurg, som har vist sig at være en livsfarlig ch

Italieneren Paolo Macchiarini blev verdensberømt, da han i 2011 blev ansat på Sveriges forskningsmæssige flagskib Karolinska, hvor han under stor mediebevågenhed gennemførte verdens første transplantation af et luftrør af plast, der skulle dækkes af patientens egne stamceller. Stamcellerne skulle dele sig inde i plasts kroget, og efter nogen tid skulle der dannes nye blodkar omkring, og plastrøret ville blive en del af kroppen. Det åbnede fantastiske muligheder, for der er organmangel, så plastik var fremtiden.

Macchiarini blev rekrutteret – håndplukket – af Karolinskas topledelse, udenom den traditionelle kollegiale ansættelsesprocedure, for han havde stjernestatus, og det skulle drysse på Karolinska. Prestige og store forskningsbevillinger var i spil. Ledelsen så stort på, at han havde været arresteret i Italien for beskyldninger om bestikkelse, hvor han blev beskyldt for at have penge for at henvise patienter til udlandet. Han følger primært sine egne økonomiske interesser frem for sine professionelle som deontolog, lød anklagen.

Men så sprang han til Sverige, hvor hans George Clooney-look gjorde sig i pressen, på mange sprog i øvrigt.

Graver-journalistik satte lavine i gang

Efter den første operation gennemførte han syv andre, men af de otte patienter som fik et stamcellebehandlet luftrør af plastik – heraf tre på Karolinska indtil efteråret 2013 – er seks efterfølgende døde. Nogle af dem under frygtelige og langvarige lidelser.

Hvor skandaløse hans operationer har været i et spillerum mellem eksperimenter og forskning kom dog først frem, da svensk tvs gravegruppe lavede ”Eksperimenten”, som blev vist i januar. Her blev der vist billeder af det mareridt, som den eretreaner måtte igennem. Først blev operationen fremstillet som en stor succes, men virkeligheden var en helt anden:

Transplantatet gik løst, der blev ikke dannet selvstændigt væv og omkring var der konstant betændelse.

TV-holdet havde også fulgt Macchiarini under en operation i Rusland, hvor han havde indopereret plastik-rør på en balletdanser, der ikke var dødeligt syg, men gerne ville have forbedret sine organfunktioner efter en trafikulykke.

Karolinska-ledelsen afviste alle klager

TV-udsendelsen satte en lavine i gang, for det kom frem, at Macchiarini allerede i 2014 var blevet anmeldt af fire kirurger til Karolinskas etikkomite (Sverige har intet centralt UVVU) for uredelighed. Og en ekstern udreder konkluderede i 2015 frem til, at Macchiarini havde opført sig uredeligt.

Men begge tilfælde førte under underlige omstændigheder til afvisninger hos Karolinskas ledelse - som jo havde

håndplukket italieneren:

De fire forskere, der havde optrådt som whistleblowere, blev truet med at få en skriftlig advarsel af ledelsen. Bagefter blev forklaret af ledelsen med, at de i deres undersøgelser havde afvejet omfattende fra strenge regler om, hvem der må åbne journaler og i hvilket ærinde. Men eftersom ærindet tydeligvis var godt, afstod ledelsen fra at uddele advarsler, fortalte Karolinskas cheflæge Gunnar Öhlen bagefter.

Og den eksterne undersøgeres konklusion om, at der var foregået uredelighed, fordi Macchiarini bl.a. havde udeladt at registrere negative følger af sine operationer i sine journaldata og især i sin videnskabelige opsamling, blev underkendt af Karolinskas etik-råd. Rådet mente nok, at der var ”brist” i forskningen, men ikke at der var tale om egentlig ”uredelighed”.

Medicinske tømmermænd

Skandalen har givet vigtige videnskabelige tømmermænd for det medicinske miljø – og nogle herhjemme vil utvivlsomt drage paralleller til dekan Ralf Hemmingsens rolle i Penkowa-affæren. Og så har den givet skyts til kritikerne af politiske forsøg

Karolinska
Institutet

g blev til skandale

arlatan – og efter mediepres måtte rektor og flere andre chefer gå

på at centralisere styringen af svenske universiteter.

På den medicinske side er det blevet afsløret, at Macchiarini kan beskyldes for – og nu undersøges for – at have udført forsøgsagtige operationer på patienter, som ikke led af livstruende sygdomme. Operationerne var i en gråzone mellem forskning og eksperimentel behandling. Der er godt nok svensk tradition for at teste uprøvede, men potentielt livredende behandlingsmetoder på patienter. Men det gælder metoder og ikke nye (plastik-) organer og medicin.

Forvaltningsmæssigt har ansættelsen, klagerne og forløbet afsløret, at Karolinskas meget topstyrede ledelse har været et miljø, der med sin passivitet har bidraget til at give Macchiarini frit spil. Efterfølgende har ledelsen selv måttet erkende, at Karolinskas etiske nævn og topledelsen ignorerede både whistleblowerne og den eksterne ekspert. Det var åbenlyst uden faglig undersøgelse og altså drevet frem af politisk-administrative hensyn.

Rektor og forskningsdekan tvunget af

Da TV-udsendelsen var blevet sendt og skandalen blev åbenlys, kom Karolinskas rektor **Anders Hamsten** under stort offentligt pres, som endte med, at han måtte tage sin afsked, med henvisning til at han beklagede sit svigtende judgement i sagen. Også forskningsdekanen – som var dybt involveret i rekrutteringen – måtte gå.

Tilmed de 50 Karolinska-professorer, som sidder i Nobelkomiteen for medicin og fysiologi, bliver kritiseret med underliggende pres om, at de må overveje deres Nobelpositioner – altimens komiteens **generalsekretær Urban Lendahl** trak sig fra posten i starten af april.

Derimod har det verdenskendte **Lancet**, som bidrog til at opbygge Macchiarinis ry ved at trykke hans artikel, nægtet at lave en retraktion - så artiklen kan stadig betragtes som videnskabeligt godkendt.

Og Lancets redaktion har i øvrigt nægtet at besvare alle spørgsmål om sagen, inkl. om hvordan review'et er foregået.

Systemfejl: Topmanagement

Svenske kritikere af topstyrede management-universiteter har i Karolinska-skandalen fået argumenter mod politiske forsøg på at indføre danske uni-lovs strukturer med en stærk topleder, hierarkisk struktur og afvikling af den kollegiale medbestemmelse som i Danmark. En statslig utredning foreslår disse vidtrækkende ændringer i balancen mellem kollegiale organer og en hierarkisk linjeorganisation. Men kritikerne henviser nu til, at Karolinska er et skræmmeeksempel på, hvor galt det kan gå, når topledere og forskningsbureaukrater får magten (se ESSAY s. 30).

Den eksterne undersøgelses erfaringer vakte opsigt og var med til at puffe til Karolinska-ledelsens afgang.

Medicinprofessor Bengt Gerdin

“ Skandalen om Macchiarini og hans aktivitet er sket i en ormegård af mørklægninger, fejlbedømmelser og løgne på Karolinska
Ekstern undersøger ”

konstaterede nemlig, at i mindst tre tilfælde var der stærke fejlagtigheder i protokoller, hvor det fælles var, at der skete forskønnelse af patienternes tilstand, selvom operationerne faktisk var komplet mislykkede. Men Galtins konklusion blev arrogant omgjort i august 2015, angiveligt med henvisning til, at der var kommet nye oplysninger til, uden at Karolinskas ledelse dog hverken dengang eller senere har præciseret, hvad det så var.

Ekstern undersøger: En ormegård af mørklægninger

Professor Galtin blev rasende over Karolinska-ledelsens underkendelse af ham, og

har siden analyseret ledelsens håndtering i sagen.

Det har ikke kølet Galtin ned, at de ansvarlige fra Karolinska bagefter bare magtfuldkomment henviser til, at man desværre tog en forkert beslutning i august 2015, da man frikendte italieneren. Det er nemlig ikke eneste fejltrin, for hele sagen har været en skandale: *”Skandalen om Macchiarini og hans aktivitet er sket i en ormegård af mørklægninger, fejlbedømmelser og løgne på Karolinska”*, konkluderer han (Dagens Nyheter 18.02.16).

Han angriber tre navngivne ledere – rektoren, en topembedsmand og den medicinske chef - for at have underkendt en særligt sagkyndigs vurdering, uden særlig motivering. Karolinska-ledelsen gik slet ikke ind i substansen og granskede, men lavede en overfladisk renselse. Og nu bagefter, hvor deres judgement er afsløret som tendentiøst, ufuldkomment og retsløst, ville de så ikke tage ansvaret på sig, selv om det entydigt var deres. Først da det offentlige pres via medierne blev for stort, blev de tvunget til at tage deres afsked.

For den eksterne undersøger, professor Galtin, har sagen nok et tankevækkende aspekt for den akademiske verdens magtformer. Han oplevede nærmest som ekstern undersøger selv at blive mistænkeliggjort, da hans bedømmelse blev underkendt opadunderkendes opad:

”Når sagkundskaben – den sagkyndige vurdering – bliver kørt over uden mindste motivering, så udfordres undersøgerens altruisme. Jeg måtte bagefter mig selv: Hvilket råd skal jeg give den yngre kollega, som bliver spurgt, om han eller hun vil påtage sig rollen som undersøger, hvis Karolinska spørger? Bare ring, jeg har svar parat ...”

jø

SE ESSAY PÅ NÆSTE SIDE

Macchiarini-affæren: Resultat af en systemfejl

En topledelses magtfuldkommenhed, som forskningsbureaukrater nu vil udbrede som almindelig standard i Sverige – efter dansk forbillede

ESSAY

Skandalen på Karolinska fortæller, hvad der sker, når man indretter universiteter som linjestyrede organisationer i takt med moderne ledelsesteori. Rektor bliver adm.dir. og universitetets kollegiale organer, som skal garantere sagkundskab inden for de enkelte fagområder, renses bort, angiveligt fordi de blokerer for hurtige og ”strategiske” beslutninger. Man vil hellere overlade ansvaret for indholdet i forskning og undervisning til enkelte stærke topledere end at stole på ekspertorganer som institutbestyrelser og fakultetsnævn. At der er åbnet for at den for videnskaben helt kontraproduktive managementfilosofi kan omdanne vore universiteter kan kun forklares med, at de som har magten til at påvirke disse spørgsmål – politikere og talrige forskningsbureaukrater – har meget lille viden om vad den videnskabelige kultur indeholder og hvad der er videnskabens grundlæggende arbejdsformer.

Macchiarini-affæren er et eksempel på, hvad der sker når kollegiale beslutningsfunktioner opereres bort. Alt ansvar tillægges på topchefen og når chefen ikke lytter på whistleblowere (august 2014) eller på eksterne granskere (maj 2015), så kan de sædvanlige professionelle kontrolsystemer ikke længere forhindre katastrofen. Hvad vi derfor har set, er resultatet af en politisk genereret systemfejl, som risikerer at ødelægge en af vores vigtigste samfundsinstitutioner.

Universiteter kan ikke styres på samme måde som private firmaer eller statsinstitutioner. Der forvaltes efter andre værdier end det, der kan kobles til vores civilisation og kvartalsrapporter og mandatperioder. Videnskaben akkumulerede kundskab – opbygget på kritisk videnskabelig tænkning – udgør et fundament for vores civilisation og dennes overlevering. Det er universitetet som må styrke og binde sammen, hvis verden omkring os falder sammen. Hvis tilliden til disse institutioner forsvinder,

“ Rekrutteringen af Macchiarini er et skræmmende eksempel på strategisk beslutningstagning, hvor der blev sprunget over sædvanlig kollegial granskning af meritter

eller snarere om de ikke længere fortjener tillid, handler det ikke bare om tilvækstkurver og rankingindeks’ er påvirket på en negativ måde. Det handler om noget på sigt langt alvorligere og farligere.

Skræmmende nok er det netop Karolinskas organiseringsform, som er fremført som forbillede i den nyligt afsluttede statslige utredning ”**Udviklet ledelse af universiteter og højskoler**” (SOU 2015:92). Utredningens afsæt og konklusioner er det seneste eksempel på den uigennemtænkte forestilling om at ”stramme op” og skabe mere hierarkiske styringsstrukturer. Utredningen foreslår at kollegiale organer skal nedlægges til fordel for linjeorganisationen. I fuldt alvor foreslår udrederen en afmontering af netop de beslutningsfunktioner, som Karolinska havde brug for i Macchiarini-fadæsen. Man har den forestilling, at linjeorganisationen med en topleder bedre kan håndtere ”strategiske beslutninger” og et tydeligere ansvar.

Rekrutteringen af Macchiarini er et skræmmende eksempel på strategisk beslutningstagning, hvor der blev sprunget over sædvanlig kollegial granskning af meritter. Det afslører, hvorfor sådan en vigtig afgørelse ikke kan overlades til tilfældige linjechefer, som ser bort fra normale akademisk vedtagne procedurer og af vurderinger. Kollegiale beslutninger handler nemlig ikke om at en enkelt kollega i linjen – fx en rektor med forskerbaggrund – tager de afgørende beslutninger. Kollegiale organer med

beslutningsret er kollektive ekspertorganer, hvis omdømme og prioriteringer ikke lader sig skævvride som en vilkårlig chefs. Det er indlysende – set i eftertankens skær – at Karolinskas rekruttering af en forsker med stjernestatus havde haft rigtig godt af en tur i den sædvanlige sagkyndige granskning, som netop kollegialt sammensatte ansættelses-komiteer står for.

Ledelsesudredningen fremsætter en påstand: ”**En væsentlig forskel er, at ansvar kan pålægges linjeorganisationens chefer på en helt anden måde end af kollegiale organer**” (s.146). Der savnes helt emperisk bevis for denne påstand og i Macchiarini-affæren har hverken linjechefer eller Karolinskas bestyrelse vist sådanne tegn på ansvarspåtagning. Først da det ydre tryk blev urimelig stort afgik rektor, og den påståede styrke med linje-organisationens tydeligere ansvar har været indlysende.

Whistleblowere forsøgte allerede i sommeren 2014 at trække i nødbremsen, og Macchiarini har siden april 2015 været genstand for en kriminel undersøgelse om at forvolde andres død og grove kropsskader - uden at det førte til hurtig indgriben og klar ansvarstagning fra Karolinskas højeste ledelse. I den linjestyrede ledelse er det nemlig kun den øverste chef, som kan pålægge en underordnet chef ansvar.

Og i rektors tilfælde er det – jævnfør forslaget om linjechefer – i sidste ende kun regeringen, som kan stille rektor til ansvar.

Havariet på Karolinska afslører, at den ledelses-struktur, som berømmes i Ledelsesutredningen, har nået sit lavpunkt. Der behøves ikke mere, men mindre management for at vore universiteter igen skal gøre os fortjente til omverdenens tillid.

KILDE: Dagens Nyheter 29.02.16
FORFATTERNE. **Docent Shirin Ahlbäck Öberg** (statskundskab). **Professor Ulf Danielsson** (teoretisk fysik). Uppsalas Universitet
HENVISNING: Ledningsutredningen (SOU 2015:92).

**Karolinska
Institutet**

Good-looking mænd

Et godt udseende gavner din akademiske karriere – dog kun, hvis du er en mand.

Af SUN YOUNG LEE

ESSAY

I en artikel i tidsskriftet *Organizational Behaviour and Human Decision Processes* har jeg og mine medforfattere i fire eksperimenter undersøgt, hvordan job-kandidaters fysiske udseende og beslutningstagers egeninteresser påvirker udvælgelsen.

Vi konstaterede, at good-looking mandlige kandidater rubriceres som mere kompetente end andre mænd. Derimod havde udseendet ingen indflydelse på, hvordan man – i samspil med kønsstereotyper – opfattede kvindelige kandidaters kompetencer.

Vores studie gik videre i forhold til tidligere forskning ved at se på, hvordan stereotype opfattelser påvirker udvælgelsesbeslutninger, ved at forudsige, at et godt udseende hos mandlige kandidater – som altså forbindes med kompetence – kan påvirke ansættelsesmyndigheders præferencer. De kan se forskelligt på kandidater alt efter, hvilke forventninger man havde til samarbejdet med den pågældende. Vil kandidaten samarbejde eller konkurrere?

Mens chefer og kolleger, som forventer samarbejde, kan opfatte good-looking mandlige kandidater som fordelagtige i forhold til deres egeninteresser, kan de, der forventer konkurrence, betragte samme kandidater som stærke konkurrenter og en trussel. Vores antagelser blev underbygget i samtlige studier ved, at good-looking mandlige kandidater blev foretrukket i de tilfælde, hvor man forventede samarbejde, hvorimod det modsatte gjaldt, hvor der blev forventet konkurrence.

sig truet, når de er med til at interviewe kandidater til juniorstillinger, der virker mere kompetente (og det kan som nævnt hænge sammen med udseendet).

Selv i de tilfælde, hvor belønningssystemer og kulturen i øvrigt er kollaborativ, kan nogle føle sig fristet til at ansætte en kandidat, som mest sandsynligt vil kunne gavne deres egen karrieresucces, også selv om vedkommende - sammenlignet med andre kandidater - ikke helt matcher med institutionens behov.

Øget opmærksomhed er nødvendig, hvis problemet skal overvindes. Jeg mener at institutioners beslutninger meget ofte påvirkes af ansattes egeninteresser, uden at vi er helt klar over det. Det vil være således øge retfærdigheden i udvælgelsesprocessen, hvis man involverer medarbejdere fra forskellige niveauer samt eksterne repræsentanter.

Det opmuntrende i vores studie var, at i uni-systemet er kandidaters faglige kvalifikationer ofte utvetydige (f.eks. antal publikationer i førende tidsskrifter samt studenterevalueringer). Og det vel betryggende ved

kompetencebedømmelser, at det positivt modvirker ansættelsessituationer til fordel for mænd med godt udseende. Og det gælder for dens sags skyld også alder.

Hvad kan det så fortælle os om rekrutteringspraksis i universitetsverdenen?

I mange institutioner har ledere og ansatte en nøglerolle i rekrutteringen af fremtidige kolleger. Institutioner og beslutningstagerne selv bevidste om i ansættelses-situationer, at visse kulturer og belønningssystemer kan tjene egeninteresser frem for organisationens målsætning om at hyre de bedste kandidater.

Juniormedarbejdere i institutioner, hvor ansættelsesstedet og proceduren er meget konkurrencepræget, kan føle

Forfatteren: SUN YOUNG LEE er adjunkt i organisationsadfærd ved University College London School of Management.

Kilde: THE den 21. januar 2016 i Martin Aitkens oversættelse.

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
 Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

Esben Lunde på delegationsrejse i 2013.

Ny CV-fusk: 'Dr. Esben Lunde Larsen'

I november snupede FORSKERforum ham i CV-fusk. Nu tages han igen i filferi, dog i den lette ende, som han selv er uden skyld i:

Esben lunde har i årevis turneret rundt i verden, hvor han er blevet præsenteret med en falsk dokortitel: "dr. Esben Lunde Larsen". Det afslører pressemeldelser og -fotos samt navneskilte til forskellige begivenheder.

Esben Lunde kan imidlertid ikke kalde sig doktor. I det danske titelsystem kan doktorgraden kun bruges af personer, som har lavet og fået godkendt en større lærd afhandling inden for humaniora, psykologi eller naturvidenskab. Esben Lunde har kun en omdiskuteret ph.d.-grad, som på dansk er klart rangeret under doktorgraden. Esben Lunde vil blive latterliggjort, hvis han bruger dokortitlen i dansk sammenhæng.

De har han tilsyneladende heller ikke

gjort. Derimod ser det ud til, at hans titel bare er blevet opgraderet, når han skulle optræde uden for landets grænser. Internationalt hersker nemlig flydende standarder, så doktor-titlen bruges flittigt af akademikere med ph.d.-grad. Og nogle steder stilles der imidlertid endnu mindre krav, siger FORSKERforums internationale kilder.

I 2013 var han medlem af en dansk folketings-delegation under titlen "Dr. Esben Lunde Larsen", men samme titel fik også Lykke Friis, der også kun har en ph.d.-grad. Men Esben Lunde fik også den finere titel, da han som minister deltog i det officielle Spallion-program under EU-kommissionen i september 2015, da han deltog i et møde i Qatar i november 2015 og i december blev han af Udenrigsministeriet også tildelt titlen, da han optrådte som leder af en dansk delegation i Peking.

Esben glad for stil og formalia

Esben Lunde er glad for stil, titler og formalia. Ved sin tiltrædelse benyttede han enhver lejlighed til at betone sin akademiske grad. Internt i Uddannelsesministeriet var hans entre noget aparte, for han dikterede angiveligt for sine embedsmænd, at han ikke ville kaldes "Esben", men "Ministeren" ved eksterne seancer. Han indskærpede også vigtigheden af en bedre dresskode blandt embedsmændene, når de repræsenterede ministeriet.

Og Esbens egen Mr. Jardex-dresskode blev i øvrigt luftet en del, da han i en 14-dagesperiode fulgte lige i slipstrømmen på den danske astronaut, Andreas Mogensen, såvel ved pressemøder som hos dronningen.